

โครงการวิจัย
เรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

คณะกรรมการ

1. ศาสตราจารย์ ดร.คุณหญิง สุริยา รัตนกุล	หัวหน้าโครงการวิจัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิໄล เปรมศรีรัตน์	ผู้ร่วมวิจัย
3. ดร.ลักษณา ดาวรัตนหงษ์	ผู้ร่วมวิจัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วชิรากรณ์ วรรณดี	ผู้ร่วมวิจัย

สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยมหิดล

พ.ศ.2542

บทที่ ๐

คำนำเสนอดึงวิเคราะห์

สารบัญ

- บทที่ 0 คำนำเสนอเชิงวิเคราะห์
- บทที่ 1 รวมทุกกลุ่มชาติพันธุ์
- บทที่ 2 ตารางรายชื่อหนังสือที่ใช้ในการวิเคราะห์
- บทที่ 3 บรรณเนื้อค้น
- บทที่ 4 บรรณานุกรม

โครงการวิจัย
เรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย”

บทที่ 0

คำนำเสนอเชิงวิเคราะห์

บทที่ ๐

ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

คำนำเสนօเชิงวิเคราะห์ (analytical overview)

0.0 เก็บนำ

การเขียนบทนำของการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยไม่ใช่สิ่งที่กระทำโดยง่ายและไม่ใช่สิ่งที่จะกระทำได้โดยปราศจากการต่อแย้ง ทั้งนี้เป็นเพราะเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในเอเชียอาคเนย์นี้เป็นเรื่องที่สับซ้อนซ่อนมาก เอเชียอาคเนย์นับว่าเป็นบริเวณที่นาศึกษาในทางวิชาชีวัตพันธุวิทยาและวิชาภาษาศาสตร์ ศาสตราจารย์ George Condominas ซึ่งเป็นนักภาษาพุทธิยาที่มีชื่อเสียงที่สุดคนหนึ่งของประเทศไทยร่วมกับชาวต่างด้าวได้กล่าวถึงภูมิประเทศว่า “L' Asie du Sud-Est continentale est indéniablement la région du monde la plus riche et la plus complexe sur les plans ethnographique et linguistique” ซึ่งแปลเอาความได้ว่า “บริเวณเอเชียอาคเนย์ล้วนที่เป็นภาคพื้นเดิน (คือไม่ใช่บนภูเขาทางตอนใต้ของทวีป) เป็นบริเวณที่ราชบัลลังก์ไม่ได้ว่าเป็นที่มีมนุษย์ต่างชาติพันธุ์และต่างภาษารวมกันอยู่เป็นจำนวนมากที่สุดและปะปนกันอย่างซับซ้อนที่สุด” (George Condominas-Richard Pottier 1982: 17 อ้างถึงใน สุริยา รัตนกุล 2531:1)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ติดใจกลางของภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ ดังนั้นประเทศไทยจึงมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ อยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ที่การวิจัยครั้งนี้ค้นพบขึ้นได้ถึง 104 กลุ่ม และเป็นไปได้ที่อาจจะมีเพิ่มอีก เพราะการเคลื่อนไหวของประชากรจากประเทศเพื่อนบ้านที่เลือดลอดเดินทางข้ามภูเขาหรือบุกป่าฝ่าดงเข้ามาในประเทศไทยยังมีอยู่เสมอ กรณีปัจจุบันหรือที่เรียกวันนี้ว่า “ภูมิภาคเอเชียอาคเนย์” (สมหวัง บุรุษ พัฒน์: 2532) เป็นกรณีที่เห็นได้ชัดว่าเพิ่งอพยพเข้ามายังประเทศไทยเมื่อประมาณสิบปีมานี้เอง สาเหตุที่เข้ามาก็เพราะนายทุนนำไปพำนາเพื่อไว้ให้หักห่องที่ยาดุ เมื่อศึกษาเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ไปทีละกลุ่มจะเห็นได้ว่าสาเหตุที่ทำให้เข้าอพยพเข้ามายังประเทศไทยมีอยู่หลากหลาย ข้อที่สำคัญที่สุดก็คือความปราบถนาของเขาก็จะเข้ามาอยู่ในเดินแดนที่อุดมสมบูรณ์และมีความสงบ ปราศจากการบราhmaพันกัน ดังที่ผู้อภิภากษาชาวอีกับผู้เชี่ยวชาญว่า ตัวเขามาลงเกิดที่ประเทศไทยพม่า บิดามารดาพอยพมาประเทศไทยเพราก็ต้องผู้ร้ายชากชุมในประเทศไทยพม่า จับคนมีทรัพย์ญี่ปุ่นเริงเรียกค่าไถ ผู้อภิภากษาเล่าว่า “จอมผู้ร้ายในประเทศไทยพม่าชากชุมมากขนาดเขากำลังกินข้าวอยู่ก็ต้องวิ่งหนีผู้ร้ายเข้าไปในป่า บรรดาครอบครัวญาติพี่น้องของเขางึงตัดสินใจอพยพเข้ามายังประเทศไทย” (สุริยา รัตนกุล 2531: 290)

การศึกษาเรื่องราวของชนกลุ่มน้อยเป็นการศึกษาเรื่องของคน “ไม่ใช่เรื่องของวัตถุสิ่งของที่เราจะจับ握ไว้ที่ได้ก่ออยู่คงที่” ประเทศไทยเป็นประเทศที่ให้สิ่งเสริมกับคนที่อาศัยอยู่ภายในประเทศ จะเห็นได้ว่านี่คือชนกลุ่มน้อยอพยพเข้ามายังประเทศไทยแล้วก็ไม่จำเป็นที่เขายังต้องอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคเหนือ เช่นแม่ยองสอน เชียงราย และเชียงใหม่ ซึ่งเขามาตั้งรกรากในที่นั้นแรกเข้าจากโยกย้ายไปอยู่ในจังหวัดอื่นๆ ก็ได้ถ้าเขายังคงดินแดนที่ยังไม่มีใครไปหักห่องทองพงไว้ บางครั้งการอพยพของเขาก็เป็นไปทีละเล็กทีละน้อยโดยอพยพคน

ไม่กี่ครอบครัว ตามที่ผู้เขียนรู้มาเองก็ใช้นการณ์ของคนจะเหรี่ยงที่เปลี่ยนชื่อและนามสกุลเป็นชื่อไทยแล้วทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ หรือใช้นการณ์ของคนล้วง (มัล) ที่จังหวัดต่างๆ ซึ่งพากันมาวับจ้างทำสายอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี หรือมาทำงานก่อสร้างอยู่ในกรุงเทพฯ นี้เอง สาวโรงงานในกรุงเทพฯ และบริมนตรล เช่นที่รังสิต และสมุทรปราการก็มีที่เป็นคนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

รายงานการวิจัยเรื่องประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยนี้เป็นการนำเสนอภาพของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยซึ่งจำแนกเหลือด้วยถึง 104 กลุ่ม แต่คณผู้วิจัยก็ไม่ยืนยันว่าการกล่าวถึงคน 104 กลุ่มนี้เป็นการกล่าวอย่างหมดจดถ้วนเชิง คณผู้วิจัยกล่าวได้แต่เพียงว่านี้เป็นประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ณ พุทธศักราช 2540 ในระยะต่อไปอาจจะมีชนกลุ่มอื่นเข้ามาเพิ่มในประเทศไทยอีก อีกสาเหตุหนึ่งที่อาจจะทำให้มีชื่อของชนกลุ่มน้อยต่างๆ มาเพิ่มในประเทศไทยอีกอาจเป็นเพรการค้นพบชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มอีกรึ หลังจากที่เชื่อกันว่าไทยสงบสุขไปแล้ว เรื่องเช่นนี้อาจจะเป็นไปได้ในกรณีของกลุ่มน้อยที่พูดภาษาโมส (Mos) ซึ่งเซเบสตา (Schebesta 1929) ได้รายงานไว้ว่ามีอยู่ที่ดินแดนต่อเนื่องระหว่างจังหวัดพัทลุงกับจังหวัดตรัง เมื่อปีจุบันนี้ดินแดนตรงนี้ก็ยังคงเป็นป่าทึบอยู่ และยังคงมีอันตรายจากโจรสลุ่มต่างๆ จึงทำให้มีนักชาติพันธุ์ไทยหรือนักภาษาศาสตร์เดินทางไปสำรวจ แต่สถานการณ์เปลี่ยนไปและเกิดมีนักวิชาการด้านต่างๆ เดินทางไปศึกษาในบริเวณที่จังหวัดพัทลุงต่อ กับจังหวัดตรังก็มีความเป็นไปได้ที่จะได้พบกับกลุ่มน้อยที่พูดภาษาโมส และเมื่อนั้นจำนวนชนกลุ่มน้อยที่มีในประเทศไทยอาจจะมีเพิ่มขึ้นอีก 1 กลุ่ม เรื่องอย่างนี้เป็นสิ่งที่เป็นไปได้และเคยเกิดขึ้นมาแล้ว เช่นที่เคยเกิดกับผู้ที่พูดภาษามีเนื้อสารลับกว่าปีมานี้ นายrichard Davis (Mr. Richard Davis) ชาวเมริกันซึ่งทำงานเป็นหน่วยสันติภาพที่อำเภอสา จังหวัดต่างๆ ได้เดินทางไปพบผู้ที่พูดภาษามีเนื้อสารนั้น ต่ำบลสันเชื่อน อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ใน ค.ศ. 1967 ทำให้วางแผนภาษาศาสตร์ได้ทราบว่ามีผู้ที่พูดภาษามีเนื้อสารนั้น ตั่งแต่เด็กจนถึงผู้ใหญ่ ประมาณ 100 คน ที่ใช้ภาษาชนกลุ่มน้อยเลี้ยก่อน โดยคิดว่าพวงมีเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่ควรศึกษา

อย่างไรก็ตามการเพิ่มจำนวนชนกลุ่มน้อยไม่ว่าจะเป็นเพรารมมีการอพยพเข้ามาเพิ่มเติม หรือเป็นเพรการค้นพบใหม่ก็ต จะมีเพิ่มเติมก็เป็นส่วนน้อย ไม่ทำให้ภาระของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเปลี่ยนไปจากที่คณผู้วิจัยครั้งนี้ค้นพบ ซึ่งจะได้แสดงบรรยายในตอนต่อจากนี้ไป แต่ก่อนที่จะไปถึงจุดนั้นขอให้เราทำความเข้าใจกับคำศัพท์ต่างๆ ที่ใช้เรียกชนกลุ่มน้อยโดยก่อน

0.1 คำว่าชนกลุ่มน้อย กลุ่มชาติพันธุ์ และคำว่าชาวเขา

จากการทบทวนวรรณกรรมที่พูดถึงน้ำเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่คณผู้วิจัย 4 คนได้กระทำหั้งหมดพบว่าผู้ที่เขียนเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยส่วนใหญ่เกือบ 90% ใช้คำว่าชนกลุ่มน้อยอย่างเสรี กล่าวคือหยินดีน้ำมาใช้โดยไม่อธิบาย ถือเอาว่าคนทั่วไปก็ต้องเข้าใจอยู่แล้วว่า “ชนกลุ่มน้อย” นั้น หมายความว่าไม่ใช่ชนกลุ่มใหญ่ มีจำนวนน้อยกว่าคนเชื้อชาติไทยสัญชาติไทย พูดภาษาไทยซึ่งเป็นชนกลุ่มใหญ่ของประเทศไทย นักเขียนเหล่านี้ใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” กับกลุ่มน้อยที่มีจำนวนไม่ถึง 100 คน เช่นพวงราบี และก็ใช้คำนี้ด้วยกับกลุ่มน้อยที่มีจำนวนกว่า 1 ล้านคน เช่นกลุ่มน้อยพูดภาษาเขมรหนึ่งในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้ว เพรารมมีจำนวนกว่า 1 ล้านคน เช่นกลุ่มน้อยภาษาไทยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศไทย

หนังสือที่อธิบายคำว่าชนกลุ่มน้อยไว้อ้างชัดเจนก็มีเห็นเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (ลิขิต ธีรเวคิน 2521: 2-5) ซึ่งกล่าวว่าชนกลุ่มน้อยมีลักษณะแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่และคน กลุ่มน้อยด้วยกันในเรื่องใหญ่ 6 เรื่อง คือ 1. ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ (race) 2. ความแตกต่างในเรื่องผิวพันธุ์ (ethnicity) 3. ความแตกต่างในเรื่องศาสนา 4. ความแตกต่างในเรื่องภาษา 5. ความแตกต่างในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี 6. ความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง

บทความที่อธิบายคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ไว้ชัดเจนอีกบทความหนึ่งคือ บทความเรื่อง “ปัญหาบูรณาการในสังคมไทย” (อมร พงศ์พิชญ์ 2530: 2-5) โดยอธิบายคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” จาก 3 แง่มุมด้วยกัน คือ ขั้นตอนแรกพิจารณาจากแง่มุมของอำนาจ แบ่งออกได้เป็นกลุ่มที่มีอำนาจและกลุ่มที่อยู่ใต้อำนาจการปกครอง หรือ กลุ่มที่ปกครอง (dominant/subordinate) ขั้นตอนที่สองพิจารณาจากแง่มุมของจำนวนกลุ่มที่มีจำนวนน้อยและมีอำนาจในประเทศคือกลุ่มน้อย ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศที่ไม่มีอำนาจคือมวลชน (elite/mass) ขั้นตอนที่สามพิจารณาจากแง่มุมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจและมีจำนวนมาก คือชนกลุ่มใหญ่ (majority group) และ กลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่มีอำนาจและมีจำนวนน้อย คือชนกลุ่มน้อย (minority group)

การมองคำว่าชนกลุ่มน้อยที่กล่าวมาแล้วทั้งของ ลิขิต ธีรเวคิน และของอมรา พงศ์พิชญ์ เป็นการมองจากแง่มุมของนักวิชาศาสตร์ ส่วนที่มองจากแง่มุมของนักภาษาศาสตร์และนักวัฒนธรรมก็มีอยู่บ้าง เช่น ในงานของผู้เขียนเอง (ธุริยา รัตนกุล 2531: 85-6) ซึ่งกล่าวว่า 1) ชนกลุ่มน้อยมักมีจำนวนมากพอสมควร (ไม่ใช่แค่เพียง 2-3 ครอบครัว) และแยกต้นเป็นเอกเทศอยู่จากชนกลุ่มใหญ่ ระยะเวลาที่อยู่ห่างกันเป็นเอกเทศนี้นานพอที่จะช่วยให้ชนกลุ่มน้อยรักษาเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของชนกลุ่มน้อยไว้ได้ 2) ชนกลุ่มน้อยไม่ได้เข้าร่วมในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ตามจันทนา มุตติของชนกลุ่มใหญ่ การเข้ามาในประเทศของชนกลุ่มใหญ่เป็นการเข้ามาเอง จะลักลอบหรือไม่ก็ตาม 3) แนวความคิดที่สามเนื่องมาจากการแพร่หลายความคิดที่หนึ่ง เนื่องจากชนกลุ่มน้อยต้องการอยู่เป็นเอกเทศไม่เข้าร่วมในวัฒนธรรมของชนกลุ่มใหญ่ จึงมักอยู่ในที่ห่างไกลจากทางคุณน้ำคุณ ชุมชนตามป่าเขา ลักษณะนี้เป็นลักษณะที่พบมากในชนกลุ่มน้อยที่พูดภาษาตระกูลอสโตรโอเชียติก (สำหรับคำนี้โปรดดูต่อไปที่หน้า.....) 4) ชนกลุ่มน้อยจะแตกต่างจากชนกลุ่มใหญ่ในข้อที่สำคัญที่สุดนี้ที่ห่างไกลจากทางคุณน้ำคุณ ภาษา และวิถีการหาเลี้ยงชีพ ข้อคิด 4 ประการนี้จะตอบคำถามที่ว่า “เมื่อไรชนกลุ่มใหญ่จะเกิดความรู้สึกว่ามีชนกลุ่มน้อย” ส่วนคำถามที่ว่า “เมื่อไรชนกลุ่มน้อยจึงจะเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย” นั้นคงจะหาคำตอบในประเทศไทยได้ยาก เพราะในประเทศไทยไม่ได้มีหนังสืออีกหนึ่งเรื่องที่เขียนโดยชนกลุ่มน้อย ส่วนคำตอบที่ให้ไว้ในหนังสือในอังกฤษคือ Encyclopaedia Britannica เล่มที่ 15, 1964 “ได้กล่าวถึงเรื่อง Minorities ไว้ว่า Minorities หรือชนกลุ่มน้อยคือกลุ่มชนที่จับกลุ่มรวมกันเพราะสืบสายตระกูลมาจากแหล่งเดียวกัน มีภาษาและศาสนาเดียวกัน และมีความรู้สึกว่าตนเองผิดแยกไม่ออกในเรื่องเหล่านี้ไปจากชนส่วนใหญ่ของประเทศ ด้วยความรู้สึกว่าตนเองผิดแยกนี้ชนกลุ่มน้อยจึงอาจเรียกว่าทางการเมือง ซึ่งการเรียกว่านี้ได้หมายความแบบ เช่นขอสิทธิให้เท่ากับชนกลุ่มใหญ่ หรือเพื่อให้ได้รับการปฏิบัติเป็นพิเศษในเรื่องที่เข้าแตกต่างกับชนกลุ่มใหญ่ หรือขอสิทธิในการปกครองตนเอง และในกรณีที่รุนแรงที่สุดก็คือการขอแยกตัวไปอยู่ต่างหากหรือตั้งประเทศขึ้นใหม่ แบบที่ชนกลุ่มน้อยมุ่ง ชนกลุ่มน้อยจะเรียก และชนกลุ่มน้อยไทยในประเทศไทยเมียนมาร์กำลังมีความคิดอยู่ถ้ามองในแง่หลังนี้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ก็อาจมีความหมายนัยประหวัด (connotative meaning) ไปในทางที่ไม่ง่า

ยินดีสำหรับชนกลุ่มใหญ่ จึงมีคนจำนวนไม่น้อยที่ไม่ใช้คำว่า “ชนกลุ่มน้อย” แต่ใช้คำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” (ethnic group) แทน เพราะมีความหมายเป็นกลางๆ มากกว่า

หนังสือ Encyclopaedia Britannica ชุดที่ใหม่กว่าคือชุดที่พิมพ์ใน ค.ศ. 1998 นี้เองในเล่มที่ 8 ได้กล่าวถึงคำว่าชนกลุ่มน้อย (minority) ไว้ว่าเป็นกลุ่มชนที่มีวัฒนธรรมหรือชาติพันธุ์ต่างกับชนกลุ่มใหญ่ และร่วมอยู่อาศัยในสังคมของชนกลุ่มใหญ่ คำว่าชนกลุ่มน้อยในการมองของนักวิชาการตะวันตกมักมีความหมายทางการเมืองและความหมายทางสังคมรวมอยู่ด้วย คือไม่ใช่มองแต่เรื่องทางภาษาและวัฒนธรรมประเทศนั้น นักการเมืองและนักสังคมศาสตร์ตะวันตกในปัจจุบันนี้มักมองเรื่องของชนกลุ่มใหญ่กับชนกลุ่มน้อยว่าเป็นเรื่องของกลุ่มมีอำนาจเหนือ (dominate) กับกลุ่มด้อยอำนาจ (subordinate) มากกว่าที่จะดูจำนวนประชากร เช่นในประเทศไทยได้ประกาศผู้นำมีจำนวนมากกว่าประชากรผิวขาวหลายเท่าตัว แต่เนื่องจากประชากรผิวขาวเป็นกลุ่มมีอำนาจเหนือ ดังนั้นประชากรผิวดำในประเทศไทย才ได้จึงถูกจัดว่าเป็นชนกลุ่มน้อย

ส่วนนักสังคมศาสตร์มักมองว่าชนกลุ่มน้อยคือกลุ่มชนที่มีลักษณะผิดจากชนกลุ่มใหญ่จนเป็นที่สังเกตได้ ลักษณะที่ผิดแยกนี้อาจจะเป็นลักษณะทางวัฒนธรรมเป็นส่วนใหญ่ ศาสนาที่นับถือหรือเครื่องแต่งกายที่ผิดแยกไปก็เป็นเครื่องบ่งชี้ความเป็นชนกลุ่มน้อยได้ โดยที่ไปแล้วชน กลุ่มน้อยมักด้อยโอกาสในทางการศึกษา ทางเศรษฐกิจ การเข้าทำงานและการเข้าสู่ตำแหน่งที่สูงในสังคม ชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมปิดเช่นในสังคมที่แบ่งวรรณะตายตัวอย่างประเทศไทยเดียຍ่อไม่มีโอกาสเลยหรือถ้ามีก็มีน้อยกว่าชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในสังคมเปิดเช่นในประเทศไทยหรือในประเทศไทยนี้เอง

โดยที่ไปแล้วปัจจัยที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยมักมีหลายอย่างประกอบกัน ศาสนาเพียงอย่างเดียวมักไม่ทำให้ชนกลุ่มน้อยถูกมองว่าเป็นชนกลุ่มน้อยในปัจจุบันนี้ ซึ่งผิดกับในสมัยโบราณเช่น ในประเทศไทยร่วมกับศาสนาคริสต์ที่สิบเจ็ดชีวันในสังคมที่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาಥอลิกพากันมองเพื่อนร่วมชาติที่เป็นคนร่วมศาสนาด้วยกัน แต่นับถือศาสนาคริสต์นิกายโปรเตสแตนท์ว่าเป็นชนกลุ่มน้อยที่จะต้องรับ洗礼 พ้นและไล่ไปให้พ้นประเทศ และตั้งชื่อเรียกพากันกลุ่มน้อยนี้เฉพาะว่าพากอิวเกโนต์ (Huguenot)

สำหรับในประเทศไทยซึ่งลืมมาเป็นโบราณราชประเพณีว่าพระมหาภัตตริยทรงเป็นองค์อัครศาสดุปัจมภุคานะ ดังเช่นที่ปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยาทรงให้ความสนับสนุนพระราชทานที่ดินให้บาทหลวงคาಥอลิกสร้างโบสถ์ และไม่ทรงห้ามที่คนไทยจะไปเข้าริตถือศาสนาคริสต์ ส่วนพระองค์เองนั้นทรงปฏิเสธที่จะเปลี่ยนศาสนา ชาวกรุงศรีอยุธยาที่ถือพุทธในเวลานั้นก็ไม่ได้มองคนที่ถือคริสต์ว่าเป็นชนกลุ่มน้อย เพราะคนเหล่านั้นเป็นคนเชื้อชาติไทย สัญชาติไทย พูดภาษาไทย ส่วนการให้พระที่โบสถ์ไห่ถือเป็นเรื่องส่วนตัวของแต่ละคน การกระทำการทั้งกันระหว่างกลุ่มของพระพุทธศาสนาและหลวงสรักดิ์กับชาวคริสต์ที่เกิดขึ้นในปลายรัชกาลของสมเด็จพระนารายณ์มหาราชนั้นไม่ใช่เรื่องกระบวนการทั่วไปของศาสนาระหว่างชนกลุ่มน้อยกับชนกลุ่มใหญ่ แต่เป็นเรื่องทางการเมืองที่เจ้าพระยาวิชเยนทร์ (เชื้อชาติกรีก) พยายามที่จะไปเอากำลังกองทหารร่วมกับเข้ามาสร้างอิทธิพลให้ตนเองในระยะการผลัดแผ่นดินใหม่ (พระราชพงศาวดารฉบับพระราชนัดดาเล่มสอง หน้า 103-115)

ถ้าพิจารณาตามเรื่องจริงที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์และพิจารณาเรื่องที่กำลังเป็นอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน น่าจะวิเคราะห์ว่าคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ไม่เป็นที่รู้จักมากนัก คนที่ไม่ได้เรียนถึงแม้ทางการลัทธิมักจะไม่รู้

จักหรือรู้จักแต่ไม่ใช่ค่านี้ ซึ่งก็นาอนุมานว่าในเมื่อไม่ใช่ค่านี้ก็คงไม่มีความรู้สึกเรื่องกลุ่มที่มีอำนาจกับกลุ่มใต้ปักครอง (dominant/subordinate) มากนัก ประสบการณ์ของผู้เขียนในการศึกษาชนกลุ่มน้อยที่เป็นชาวเช้าแต่ต่างๆ เป็นเวลาสามสิบปี ผู้เขียนไม่เคยพบเลยสังครั้งที่เขาเรียกตนเองหรือกล่าวถึงแผ่นธุรกิจของตนเองว่าเป็นชนกลุ่มน้อย เขายังกล่าวแต่ว่าเขาเป็นคนมั่ง คนเย้ายา คนจะเหรี้ยง ฯลฯ ซึ่งแสดงว่าเขาระหนักว่าเขามาจากกลุ่ชาติพันธุ์และมีภาษาต่างกับคนไทย และเขาเรียกตนเองผู้วิจัยและคนพื้นราบทั้งหลายว่าเป็นคนไทย “ไม่เคยเรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่” ในกรณีที่เขามีความขัดแย้งกับเจ้าหน้าที่ไทยและคนไทยในพื้นราบริءูงที่เกิดขึ้นก็มักเป็นรือที่มีสาเหตุมาจากการขัดแย้งทางเศรษฐกิจและชนบทธรรมเนียม แต่ไม่ใช่รือเรื่องชนกลุ่มน้อยต้องรับสู้กับชนกลุ่มใหญ่

เรื่องความสำนึกรุณของว่าเป็นชนกลุ่มน้อยนี้มีในประเทศไทยเฉพาะในชนบทกลุ่มเท่านั้น ที่สำคัญคือมีในกลุ่ชนที่มีเชื้อชาติมลายู พุดภาษา maltayu เป็นภาษาแม่ (mother tongue) และนับถือศาสนาอิสลาม ชนพวคนี้มองประเทศไทยเพื่อนบ้านคือประเทศไทยและประเทศในโลกภารหั้งปวง เช่น อาอูดีราเมียร์ว่าเป็นศูนย์กลางวัฒนธรรมของเชา ที่มาทางประวัติศาสตร์ที่มีร่วมกันก็เป็นปัจจัยสำคัญอีกปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้มีความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็น ในกรณีที่มาทางประวัติศาสตร์เป็นเรื่องขัดแย้งกัน เช่นฝ่ายไทยรุบชนแล้ว瓜ดต้อนพากเขามาเป็นชลยเพื่อมาเพิ่มประชากรของประเทศไทย เช่นในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกใน พ.ศ. 2323 กับ พ.ศ. 2334 และในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวใน พ.ศ. 2374 และ พ.ศ. 2381 คนที่นับถือศาสนาอิสลามจากปัตตานีและไทรบุรีก็ถูกภาคต้อนมาไว้ที่นครศรีธรรมราช กรุงเทพ และบริเวณใกล้เคียงเช่นหนองจอก มีนบุรี ในกรณีเช่นนี้ปัจจัยที่แตกต่างกันหลายปัจจัย คือแตกต่างกันแห่งเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ชนบทธรรมเนียมประเพณี และที่มาทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรวมแล้วแตกต่างกันถึง 6 ปัจจัยเป็นอย่างน้อย เรยก็ได้ว่าแตกต่างกันอย่างชัดช้อน แตกต่างกันแล้วแตกต่างกันอีก สิ่งนี้มีผลให้คนที่นับถือศาสนาอิสลามส่วนหนึ่งมีความคิดว่าเขามาเป็นชน กลุ่มน้อย ซึ่งเรื่องนี้จะได้เคราะห์ต่อไปในตอนที่กล่าวถึงผู้ที่พุดภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน

ตรงกันข้ามกับผู้ที่พุดภาษาตระกูลมลายู-โพลีเนเซียน ผู้ที่พุดภาษาตระกูลมญ-เขมร (หรือที่เรียกเป็นคัพพ์วิชาการว่าภาษาตระกูลօสโตรເອເຕີກ) ที่อยู่ในประเทศไทยและนี้ยังไม่มีขบวนการเคลื่อนไหวตามความสำนึกรุณของว่าเป็นชนกลุ่มน้อย และส่วนมากแล้วชนส่วนใหญ่ในประเทศไทยคือคนไทยก็มองผ่านเลยไปไม่ได้สนใจคิดว่าเขามาเป็นชนส่วนน้อย ผู้ที่พุดภาษาตระกูลօสโตรເອເຕີກในประเทศไทยว่าโดยภาพรวมแล้วจะแบ่งได้เป็น 3 พวกรใหญ่ๆ คือ 1) มอยุ 2) เขมรเหนือ 3) ผู้ที่พุดภาษาตระกูลօสโตรເອເຕີກกลุ่มเล็กน้อยที่ส่วนมากแล้วอยู่ติดกันในประเทศไทยแต่เดิม ไม่ใช่เพื่อพอยพเข้ามา ชนพวนนี้ได้แก่ พากลัวว้า พากญัยกร พากเกนชิว เป็นต้น

ผู้ที่พุดภาษาตระกูลօสໂຕຣເອເຕີກทั้งสามพวนนี้ไม่มีความเคลื่อนไหวในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อยด้วยเหตุผลต่างๆกัน ผู้พุดภาษามอยุในประเทศไทยซึ่งอาจจะมีส่วนสืบเชื้อสายมาจากชุมชนโนราณที่อยู่ในดินแดนที่ในปัจจุบันนี้กลับมาเป็นดินแดนประเทศไทยเช่นสืบเชื้อสายมาจากพวกลอยสัมยพวนาง Jamie เทวีบัณฑีได้ประสมกลกளีกับคนไทยกลับเป็นคนไทยไปหมดคนมอยุที่พ่อจะสืบเชื้อสายตนเองว่าเป็นเชื้อมอยุได้คงจะต้องเป็นคนมอยุที่พอยพมาจากประเทศไทย เพราะเป็นผลมาจากการสังคมระหว่างไทยกับพม่า การอพยพลักษณะเป็นการพาครัวมอยุเข้ามานักก่อนในประวัติศาสตร์เป็นครั้งแรกในครั้งสมเด็จพระนเรศวรรามาหาราชทรงพา

สำหรับพากເງົມປະວັດຄາສຕ່ຽນທີ່ໄກໄວ້ໄດ້ເດືອນທາງເຂົ້າມາສູ່ປະເທດໄທຢູ່ເປັນຫລາຍຮະລອກ ດຽວ
ແຮກທີ່ນັ້ນວ່າເຂົ້າມາເປັນຈຳນວນນັກ ທີ່ຈະຫຼຸດຫາມອອກປະປະເທດເຊົ່າມວັນທີ່ໄກໃນ ດ.ສ. 1296 (ພ.ສ. 1839) ມີ
ອຸ່ນວ່າ “Dans la récente guerre avec les Siamois, tout le peuple khmère a été obligé de
combattre et le pays a été entièrement dévasté (G. Coedès “Les Peuples de la Péninsule
Indochinoise” 1962 : 126) ຊຶ່ງແປລເຄາຄວາມໄດ້ວ່າ “ໃນສຽງຄຣາມທີ່ເກີດຂຶ້ນກັບຈາວສຍາມ ພລເມືອງເຂມຈຳເປັນຕົ້ນ
ອອກຈົບທຸກຄົນ ແລະປະເທດ (ເຊົ່າມວັນທີ່ໄກ) ກົງທໍາທາລະຍອຍໆຢັບເຍືນ” ຊຶ່ງນັ້ນກີ່ມາຍຄວາມວ່າຕາມຮຽມເນີຍມຂອງກາຮຽກທັກ
ຈັບດຶກໃນສມ້ຍໂປຣານພລເມືອງເຂມຮອງຕ້ອງຖຸກກວາດຕ້ອນເຂົ້າມາເປັນກຳລັງຂອງໄທຢູ່ເປັນຈຳນວນນັກ
ສຽງຄຣາມຮ່ວງໄທຢູ່ເຂມເກີດຂຶ້ນປ່ອຍໆ ໃນສມ້ຍກຣູງຄຣີອຸໝ່ຍາ ຄຣັງໃຫຍ່ທີ່ຈຳກັນໄດ້ມາກຄືໃນຮັບກາລເຈົ້າສາມພູ່ແລະໃນຮັບກາລ
ສມເດົຈພຣະນເຮັດວຽກທີ່ທຽບຈັບນັກພຣະສັດຖາທຳພິທີ່ປຸ້ມກຣມເລີ່ມ ຂາວເຂມທີ່ຖຸກກວາດຕ້ອນເຂົ້າມາໃນປະເທດ
ໄທຢູ່ແຕ່ລະຄຣັງຄົມມີຈຳນວນໄມ່ນ້ອຍ ແຕ່ມີປາກຜູ້ທີ່ຈະຫຼຸດຫາມອອກປະປະເທດວ່າກຸລຸ່ມໜີນີ້ຈຸດຂຶ້ນອ້າງສີທີ່ໄວ້ໃນ
ຮານໜີນີ້ກຸລຸ່ມໜີນີ້ທີ່ຕ້ອງຕ້ອງສັກັບຜູ້ກຸລຸ່ມໃຫຍ່

ในสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ตอนแรกเริ่มสามรัชกาลก็คงได้มีการภาครัฐต้อนชาวเขมรเข้ามาไว้ในประเทศไทยในแต่ละครั้งที่ปะบานะประเทศไทยมีปราชญ์ในประวัติศาสตร์ในปลายรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีว่า “ครั้น ณ วันศุกร์ แรมแปดค่ำ เดือนสาม กลางคืนเพลาสองยามเลือเข้ามากินเขมรซึ่งเฝ้าสวนหลังวัดบางยี่เรือ จึงมีพระราชนัดรัสริมหัวกระเจ้าลูกเรือกรมขุนอินทร พิทักษ์ และเจ้าพระยาจักรี พระยาเมฆราชข้าหลวงทั้งปวงออกไปล้อมจับเสือ” (พงคาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา ภาคจบ : 413-414) ในคราวที่สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดให้เจ้าพระยามหากษัตริย์คึกเป็นแม่ทัพกับเจ้าพระยาสุรลีทีไปตีกรุงศรีสัตนาคนหุต(ล้านช้าง) ปรากฏว่า “เจ้าพระยามหากษัตริย์คึกเงิงให้เจ้าพระยาสุรลีทีผู้น้องแยกทัพลงไป ณ กรุงกัมพูชาให้เกณฑ์พลเมืองเขมรมีนหนึ่งต่อเรือรบไปให้จงมาก” (เรื่องเดิม : 420) ครั้นถึงรัชสมัยสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ. 2367-2393) มีคึก衫รามทางด้านตะวันออกป่ายครั้ง เพราหมีปัญหาภัยทั้งลาว เขมร และญวน ชาวลาว ชาวเขมร และชนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่อาศัยอยู่ทางใต้ของประเทศไทยรวมบริเวณเมืองจำปาตักดีกูอกภาครัฐต้อนเข้ามาในประเทศไทยในรัช

กานี้เป็นจำนวนมากมีกล่าวไว้ในประวัติศาสตร์อย่างชัดเจนว่าไทยต้องการกำลังคนจากเขมรเอาไว้เป็นกำลังของพระนคร คือเมื่อนักองค์จันทร์กษัตริย์เขมรทรงค์ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเคย়েছনুบำรุงเกิดสรรคตเสียตั้งแต่ยังหุ่ม พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็มีพระราชดำริว่า “เมืองเขมรควรจะเป็นทายนะ องค์จันทร์กษัตริย์หุ่มอยู่ มาตายเสียในระหว่างที่พำคึกคั่งนี้ เป็นที่หนักหนา ให้เจ้าพระยาบดินทรเดชาคิดเอาเมืองเขมรคืนมาขึ้นกับกรุง ให้ได้เหมือนอย่างแต่ก่อน ถ้าไม่ได้ดังนั้นก็ให้กระทำเมืองเขมรเป็นป่าເเอกสารผู้คนมาใส่บ้านเมืองเสียให้ได้ (พระราชพงศาวดาร กรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่สาม ฉบับเจ้าพระยาพิพารวงศ์ 2477 : 152)

ชาวเขมรที่กวาดต้อนมาแต่ละครั้งก็ได้ัดการให้แยกกันไปอยู่ ณ ที่ต่างๆ น่าสังเกตว่าบางพาก็ได้อยู่ใกล้พระนครมาก เช่นให้ไปฝ่าสวนที่หลังวัดบางยี่เรือในรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีดังที่กล่าวไว้ในพงศาวดารฉบับพระราชนัตถะเลขาที่ยกมาอ้างแล้ว ชาวเขมรที่กวาดต้อนเข้ามามีจำนวนมาก ในปัจจุบันนี้รื้อถอนที่ที่ปั่งซึ่งว่าพวกเขมรเคยไปตั้งรกรากอยู่ก็ยังมีอยู่ เช่นบ้านแรมริในกรุงเทพฯนี้เองและบ้านหนองเขมรในอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม เป็นต้น แต่จะเห็นได้ว่าบรรดาเชื้อสายชาวเขมรที่อาจจะยังคงเหลืออยู่ในสถานที่ที่กล่าวนามแล้วไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดที่ยังคงพูดภาษาเขมรได้หรือไม่ปรากฏว่าผู้ใดยังคงรักษาประเพณีวัฒนธรรมอย่างเขมรออยู่ การที่คนที่น่าจะเป็นคนไทยกลุ่มน้อยได้ประสมกลมกลืนไปกับคนไทยกลุ่มใหญ่อย่างชนิทจนແຍกไม่ออกนี้เป็นเรื่องที่น่าสังเกต

กรณีของเขมรเป็นกรณีที่ต่างกับชาวລາວ ได้กล่าวแล้วว่ากรณีชาวລາວมีปัจจัยที่แตกต่างกับชาวไทยอยู่หลายปัจจัย อันกล่าวได้ว่าเป็นการแตกต่างที่สำคัญ คือต่างทั้งในเรื่องเชื้อชาติ ชาติพันธุ์ ภาษา ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี และที่มาทางประวัติศาสตร์ แต่กรณีของเขมรเป็นเรื่องที่แตกต่างกันน้อยกว่ากันนั้น ภาษาเป็นเรื่องที่แตกต่างเห็นได้ชัด ภาษาเขมรกับภาษาไทยเป็นภาษาที่มารจากคละตระกูลภาษาแต่ความแตกต่างในเรื่องนี้ก็ไม่ใช่เรื่องที่ทำให้ชาวเขมรคิดว่าตนเองอ่อนด้อย ทั้งนี้เป็นเพราะตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนมาถึงสมัยรัชกาลที่สี่แห่งกรุงรัตนโกสินทร์นิยมใช้ตัวหนังสือขอม (ซึ่งก็คือตัวหนังสือของเขมรนั่นเอง) จารลงใบลานแล้วเป็นไวน์อันเรียกันว่าหนังสือใบลาน 1 ผูก 2 ผูก ฯลฯ ชายไทยที่จัดว่ามีความรู้สูงในสมัยนั้นต้องอ่านเขียนอักษรข้อมได้ทุกคน จึงคงไม่ห่างจากความจริงมากนักที่จะอนุมานว่าชาวเขมรที่มาอยู่ในประเทศไทยจะได้อยู่อย่างมีฐานะในสังคมอย่างไม่ลำบากนัก คนที่เข้ามาเป็นพระภิกษุก็คงได้เป็นผู้สอนตัวหนังสือของอยู่ตามลำนักศึกษาในวัดต่างๆ ซึ่งจัดว่าอยู่อย่างมีหน้ามีตาพอสมควร การที่ชาวเขมรและชาวไทยนับถือศาสนาพุทธด้วยกันเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เขมรภูมิใจและภูมิใจต่อตัวเอง คนที่ถือศาสนาเดียวกันย่อม แต่งงานกันได้ง่าย คนที่อ่อนประวัติศาสตร์จะพบว่ามีทั้งกรณีที่ขายไทยรับหญิงเขมรมาเป็นภรรยา และกรณีที่ขายเขมรรับหญิงไทยเป็นภรรยา

ปัจจัยอีกปัจจัยหนึ่งที่คัดค้านผู้รุจัยเห็นว่าสำคัญมากที่อาจจะเป็นเครื่องผลักดันให้เขน กลุ่มน้อยมีการเคลื่อนไหวหรือไม่ ก็คือเรื่องการมีที่หวังอกประเทศหรือไม่ เรายังทราบแล้วว่าชนเชื้อสายມลายูที่นับถือศาสนาอิสลามมุ่งสายตาสู่โลกมุสลิม เห็นว่าการศึกษาชั้นสูงควรรับศึกษา ณ ประเทศไทยแลเชีย อีกปัจจัย ชาอดีอาวาเบีย ฯลฯ อุดมคติและรสนิยมแม้กระทั่งอาหารการกินเป็นไปอย่างคนที่อยู่ในประเทศไทยเหล่านั้น ส่วนเขมรนั้นมองกลับหลังไปยังประเทศไทยกันพูชาหันในอดีตและปัจจุบันก็ไม่มีอะไรระหว่างได้ เรื่องนี้คงเป็นเรื่องหนึ่งที่ทำให้ไม่มีขบวนการคนกลุ่มน้อยชาวเขมร ความจริงในขณะนี้มีคนที่พูดภาษาเขมรเหนืออยู่ในประเทศไทยมากกว่า 1 ล้านคนที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้ว ตรงนี้เราคาดรายงานการวิจัยว่าคนที่พูดภาษาเขมรเหนือใน 4

จังหวัดนี้เดินทางเข้าประเทศไทยมาตั้งแต่ครั้งใด ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาแล้วออกลูกออกหลานกันต่อๆ มา? หรือนายทหารเอกของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวคือเจ้าพระยาบดินทรเดชาไปพามา? หรือว่าคนเหล่านี้เป็นพวกรที่อยู่ติดที่ดินบริเวณอีสานตอนใต้มาตั้งแต่โบราณกาล? คำถามเหล่านี้คงจะต้องตอบด้วยขบวนการทางประวัติศาสตร์ ลำพังหนังสือพระราชพงค์การเล่มต่างๆ ไม่ลงลึกถึงปัญหาข้อนี้ นักประวัติศาสตร์คงจะต้องค้นไปถึงในบอกหั้งหมดและบรรดาหนังสือโบราณที่จะหาได้ในประเทศไทยนี้ หากหาไม่ได้คงจะต้องค้นไปถึงจดหมายเหตุของผู้รัชติ์ต่างๆ และเงิน ส่วนนักภาษาศาสตร์สามารถกล่าวได้ว่าภาษาเขมรของชนในจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้วเป็นภาษาที่แตกต่างกับภาษาเขมรสำเนียงมาตรฐาน คือสำเนียงห้องถันพนมเปญเป็นอย่างยิ่ง ผิดกันถึงขนาดที่ว่าใน ค.ศ. 1951 เมื่อคณะมิชชันนารีมาเริ่มศึกษาภาษาเขมรเหนือนั้นได้ส่งมิชชันนารีที่รู้ภาษาเขมรมาตรฐานมาเป็นคนดำเนินการ แต่ก็จำเป็นต้องปรับสำเนียงของตนใหม่ (William A. Smalley "Phonemes and Orthography : Language Planning in Ten Minority Languages in Thailand" 1976 : 45) การที่ภาษาเขมรเหนือต่างกับภาษามาตรฐานเป็นอย่างยิ่งน่าจะนำมาสนับสนุนข้อสมมุติฐานที่ว่าคนเขมรในประเทศไทยในจังหวัดหั้งสื้มีบราบบุรุษซึ่งได้มาจากประเทศไทยเมรานานแล้ว แต่นักภาษาศาสตร์ก็ไม่สามารถกล่าวเรื่องนี้อย่างเต็มปากโดยไม่ต้องสงวนทำที่ ทั้งนี้ เพราะในปัจจุบันนี้เห็นได้ว่าภาษาเขมรมาตรฐานที่กรุงพนมเปญกำลังเป็นภาษาที่มีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็ว เช่นคำหลายพยางค์จำนวนมากกร่อนมาเหลือเป็นคำพยางค์เดียว และมีวิวัฒนาการของเสียงสูง (คล้ายเสียงวรรณยุกต์จัตวาของไทย แต่เราไม่สามารถเรียกว่าเสียงวรรณยุกต์ได้ เพราะภาษาเขมรเป็นภาษาที่ไม่มีระบบเสียงวรรณยุกต์) เกิดขึ้น การที่ภาษาเขมรมาตรฐานที่กรุงพนมเปญมีวิวัฒนาการอย่างรวดเร็วย่อมชี้ว่า เป็นไปได้ที่ภาษาเขมรเหนือที่ 4 จังหวัดชายแดนของประเทศไทยอาจได้เคยมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอย่างรวดเร็วมาแล้วเช่นกัน ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้นคนที่พูดภาษาเขมรเหนือในปัจจุบันอาจจะมีบราบบุรุษที่อยู่พมาจากประเทศไทยไม่นานนัก อย่างไรก็ดั้งหมดที่กล่าวมาเกี่ยวกับคนที่พูดภาษาเขมรเหนือที่จังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ ศรีสะเกษ และสระแก้วเป็นแต่ข้อสันนิษฐาน การค้นคว้าวิจัยในอนาคตอาจช่วย弄ให้ได้ความจริงเป็นเช่นไร แต่ถึงจะพิจารณาข้อสมมุติฐานอื่นได้ก็ตี ข้อสมมุติฐานข้อหนึ่งซึ่งไม่รวมอยู่ในข้อสมมุติฐานที่ว่าพวกรที่พูดภาษาเขมรเหนือเคยอยู่ติดที่ดินบริเวณอีสานได้มาแต่โบราณกาลหรือไม่? ข้อสันนิษฐานนี้หากพิสูจน์ได้ว่าเป็นจริงก็คงจะสอดคล้องกับลักษณะทำทีของพวกราชในปัจจุบันที่อยู่อาศัยอย่างสบายนในประเทศไทย โดยไม่ทำที่เคลื่อนไหวเป็นขบวนการของชนกลุ่มน้อย

นอกจากมอยและเขมรที่กล่าวแล้วผู้ที่พูดภาษาตราชุลօสโตรเอเชียติกกลุ่มเล็กๆ ที่อยู่ติดที่ดินมาแต่ตั้งเดิมในดินแดนที่ปัจจุบันนี้ตั้งเป็นประเทศไทย เช่นพากล่าว พากญัญกร พากเกนชิว ฯลฯ ก็ไม่ได้แสดงทำทีว่ามีความสำนึกรักในความเป็นชนกลุ่มน้อย สิ่งนี้อาจเป็นเพราะไม่มีผู้นำที่มีการศึกษาสูงที่จะซักพากหมู่พวกให้มีอุดมคติไปในทางที่จะแยกตัวไปจากชนกลุ่มใหญ่ หรืออาจเป็นเพราะพวกเขามัวติดธุระในการทำมาหากินเลี้ยงปากเลี้ยงห้องจึงไม่มีเวลาที่จะคิดถึงเรื่องที่เป็นนามธรรมอย่างเรื่องชนกลุ่มน้อย V.S. ชนกลุ่มใหญ่ หรืออาจเป็น เพราะไม่มีรู้ของลัวว่า รู้ของญัญกร รู้ของเกนชิว ฯลฯ อุทุนออกประเทศไทยที่เข้าจะยึดถือเป็นอุดมคติที่จะดลบันดาลใจให้เข้าไปเข้ารวมด้วย ความรู้สึกเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยจึงมีน้อยมากในบรรดาชนที่พูดภาษาตราชุลօสโตร เอเชียติก ถ้าจะมีเรื่องความรู้สึกแบกลแยกอยู่บ้าง สิ่งนี้ก็ไม่ได้มาในรูปของความรู้สึกว่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่กลับเป็นความรู้สึกถ่อมตนว่าอ่อนด้อยไม่เจริญดังเช่นที่คนไทยเรียกว่าผีต้องเหลือเรียกดัน

เองว่า “มราบี” ซึ่งแปลว่าคนป่า เพราะคำว่า “บี” เป็นคำศัพท์ร่วมเชื้อสายกับคำว่า “พร” ซึ่งแปลว่า “ป่า” ส่วนคนกลุ่มที่แห่งสือเก่าๆ ของไทยเรียกว่า “ชาวบัน” นั้น ปัจจุบันนี้เรียกตันเองว่า “ญักษร” ซึ่งแปลตามตัวอักษรได้ว่า “คนญา” เพราะ “ญักษร” แปลว่า “คน” และ “กร” แปลว่า “ที่สูง, ภูเขา” ในการค้นคว้าวิจัยครั้นนี้ไม่พบชนกลุ่มใดที่เรียกกลุ่มของตนเองว่า คนเล็ก คนน้อย หรือชนกลุ่มน้อย

ส่วนคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” นั้นเป็นคำศัพท์วิชาการ แปลมาจากคำว่า ethnic group ใช้กันในแวดวงวิชาการเมื่อประมาณไม่ถึงยี่สิบปีมานี้ ออมรา พงศ์พิชญ์ (2530 : 2) กล่าวถึงคำว่าชาติพันธุ์ไว้ว่า “คำกล่าวกลุ่มชาติพันธุ์นี้ บางครั้งคนไทยใช้คำว่าเชื้อชาติในภาษาพูดทั่วๆ ไปคือ กลุ่มชนที่มีจุดกำเนิดของบรรพบุรุษร่วมกัน มีขนธรรมเนียมประเพณีเดียวกันและภาษาเดียวกันตลอดจนมีความรู้สึกในผู้พันธุ์เดียวกัน ตัวอย่างของกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ คือ กลุ่มคนจีน กลุ่มคนไทย กลุ่มคนลาว กลุ่มคนเขมร กลุ่มคนกะเหรี่ยง กลุ่มคนอินเดีย กลุ่มคนม้ง ปัจจัยสำคัญในการจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คือ ความสำนึกรากเหง้าของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด ปัจจัยทางด้านภาษาอย่างเดียวไม่สามารถกำหนดชาติพันธุ์ได้ ขนธรรมเนียมและวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดที่สำคัญกว่า” และอีกที่หนึ่ง (อ้างแล้ว : 3-4) “ได้ให้ nimam คำว่ากลุ่มชาติพันธุ์ (ethnic group) ไว้ว่า “คือกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนธรรมเนียมประเพณีภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น คนไทย คนพม่า คนกะเหรี่ยง คนจีน คนลาว เป็นต้น” จากคำนิยามข้างต้นจะเห็นได้ว่าคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นคำที่มีความหมายเป็นกลางไม่จำกัดเช่นชื่อของรายงานการวิจัยนี้ แต่ที่คุณผู้จัดไม่ได้เลือกใช้คำนี้ก็ด้วยสาเหตุ 2 ประการ ประการแรกคำว่ากลุ่มชาติพันธุ์จะเกี่ยวข้องกับ “ความรู้สึกในผู้พันธุ์เดียวกัน” และขึ้นกับ “ความสำนึกรากเหง้าของคนในกลุ่มนั้นว่ามีชาติพันธุ์ใด” การศึกษาเรื่อง “ความสำนึกรากเหง้า” ของคนแต่ละกลุ่มไม่ใช่เรื่องที่ทำได้ง่าย เพราะเป็นเรื่องที่แสดงถึงอารมณ์และทัคคติส่วนตัว จึงไม่ควรประยุกตรายงานการวิจัยเรื่อง “ความสำนึกรากเหง้า” เช่นนี้ ประการที่สองคำว่า “กลุ่มชาติพันธุ์” เป็นคำที่มีความหมายกว้างมาก ชนทุกชาติทุกภาษายอมมีความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มใหญ่ “ไทยก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ จีนก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ชาวเลก็เป็นกลุ่มชาติพันธุ์” คำที่มีความหมายกว้างเช่นนี้ไม่ลือความหมายที่ผู้จัดต้องการแสดง จึงไม่ใช่คำนี้เป็นชื่อหัวเรื่องของการวิจัย แต่ได้นำมาใช้บ้างในเวลาที่ทำบรรณทัศน์เรื่องของกลุ่มต่างๆ เพื่อที่จะได้มีต้องย้ำเน้นเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยมากเกินไป

ส่วนคำว่า “ชาวเขา” เป็นคำที่ใช้กันมานานแล้ว ในความหมายว่าเป็นผู้ที่ตั้งถิ่นฐาน และทำมาหากินอยู่บนภูเขา เนื่องจากกลุ่มชาติพันธุ์ไทยไม่มีที่นิยมทำมาหากินแบบนั้น เพราะกลุ่มชาติพันธุ์ไทยไม่ร่วมกลุ่มใดก็นิยมทำนาแบบปักดำในพื้นที่ราบรื่นหุบเขา หรือบนที่ราบกว้างทั่วไป (Lebar and others, 1964 : 187) ดังนั้นเมื่อใช้คำว่า “ชาวเขา” จึงไม่ปั่งออกถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทย แต่มักหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เย้า ซึ่งมักตั้งบ้านเรือนอยู่บนภูเขาสูงประมาณ 3,500 ฟุต จากระดับน้ำทะเลหรือกว่า้นี้ขึ้นไป หรือมักหมายถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลทิเบต-พม่าได้แก่ อีก้อ มูเซอ และลีซอซึ่งนิยมก่อตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงมากเช่นกัน สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่พูดภาษาตระกูลอสโตรເโอเชียติก เช่น ละว้า (ละเวอ) และลัวะ (มัล) นั้นก็ตั้งบ้านเรือนอยู่ในที่สูงเช่นกัน แม้ไม่สูงจากระดับน้ำทะเลเท่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง เย้า ดังนั้นจึงเรียกว่าชาวเขาด้วย ในงานเขียนนี้น่าจะอย่างหนึ่งสือเรื่อง “30 ชาติในเชียงราย” (บุญช่วย ครีสวัสดี 2493) ใช้คำว่าชาวเขากับกลุ่มชาติพันธุ์เมือง (หน้า 383)

ขานุ (หน้า 413) ข่ายา (หน้า 461) ก้อหรืออากาศ (หน้า 485) มูเซอແಡນ (หน้า 679) เห็นได้ว่าไม่ได้ใช้คำว่าชาวເກົອຍ່າງເປັນຮບບ

ต่อมาคำว่า “ชาวເຂາ” ເຂົ້າໄປຢູ່ໃນການາຮກາຮກ ກລ່າວຄືອ ໃນພ.ສ. 2502 ຮັບປາລໄດ້ຕັ້ງຄະນະ ກຽມກາຮງເຄຣາທ໌ຂາວເຂາຂຶ້ນເພື່ອຮັບຜິດອົບໃນການກຳຫັນດົນໂຍນຍາຍແລະແນວກາຮດໍາເນີນພັດນາຂາວເຂາ ແລະໄດ້ມອບໝາຍໃຫ້ກຽມປະສົງເຄຣາທ໌ ກຽມກາຮງມາດໄທຢ (ຕາມກາຮແປ່ງສ່ວນຮາກາຮໃນຂະແໜ້ນ ປັຈຈຸບັນນີ້ກຽມປະສົງເຄຣາທ໌ອູ່ໃນການທຽບແຮງກາຮແລະສ້ວສົດກາຮສັງຄມ) ເປັນຫົວໝາງຫຼັກໃນການດໍາເນີນກາຮເກື່ອງກັບຂາວເຂາ

ພ.ສ. 2503 ກຽມປະສົງເຄຣາທ໌ໄດ້ດໍາເນີນກາຮຈັດຕັ້ງນິຄມສ້ວງຕະນອງສົງເຄຣາທ໌ຂາວເຂາຂຶ້ນ 4 ແກ່ງດ້ວຍກັນຄືອ

1. ນິຄມສ້ວງຕະນອງສົງເຄຣາທ໌ຂາວເຂາດອຍມູເຊອ ຈັງຫວັດຕາກ
2. ນິຄມສ້ວງຕະນອງສົງເຄຣາທ໌ຂາວເຂາດອຍເຊີ້ງດາວ ຈັງຫວັດເຊີ້ງໄມ່
3. ນິຄມສ້ວງຕະນອງສົງເຄຣາທ໌ຂາວເຂາຄຳມາວມເມັຈັນ ຈັງຫວັດເຊີ້ງຮາຍ
4. ນິຄມສ້ວງຕະນອງສົງເຄຣາທ໌ຂາວເຂາຈັງຫວັດເພື່ອງງານ ພິບຫຼຸງໂລກ ແລະເລຍ

ເນື່ອກາຮກາຮັບເຮືອກາຮດູແລ້ວຂາວເຂາໄວ້ເປັນກາຮຂອງກຽມກາຮງມາດໄທ ເຮືອງຂອງຂາວເຂົກປິນທີ່ຮູ້ຈັກມາກັ້ນເນື່ອມີກາຮຈັດຕັ້ງຄູນຍົງພັດນາແລະສົງເຄຣາທ໌ຂາວເຂາຂຶ້ນໃນຈັງຫວັດຕ່າງໆ ທາງກາຄເໜືອແລະກາຄຕະວັນດັກລົງ 11 ແທ່ງ ດີອີ່ຈັງຫວັດເຊີ້ງໄມ່ ລໍາປາງ ເຊີ້ງຮາຍ ແມ່ຍ່ອງສອນ ຕາກ ລໍາພູນ ນ່ານ ກາງູຈຸນບົງ ກໍາພັງເພິ່ງເພິ່ງ ເພິ່ງພະຍາ ເຮືອງຂອງຂາວເຂົກປິນທີ່ຮູ້ກັນແພວ່ຫລາຍ ຍິ່ງເນື່ອມີກາຮຈັດຕັ້ງຄູນຍົງວິຈີຍຂາວເຂາຂຶ້ນທີ່ຈັງຫວັດເຊີ້ງໄມ່ (ປັຈຈຸບັນຍົກງານແປ່ນສັກນົກຈີຍຂາວເຂາ) ທໍາທັນທີ່ວິຈີຍແລະພຣະນາຮາວມທັງເກີບຮວບຮາມເອກສາກເກື່ອງກັບຂາວເຂາແກ່ຕ່າງໆ ເຮືອງຮາວເກື່ອງກັບຂາວເຂາຈຶ່ງເປັນທີ່ແພວ່ຫລາຍຍື່ນໆ ເປັນທີ່ຮັບຮູ້ກັນທີ່ໄປວ່າມີຂາວເຂາແກ່ຕ່າງໆ ອູ່ທາງກາຄເໜືອຂອງປະເທດໄທ ເນື່ອດໍາວ່າ “ຂາວເຂາ” ແພວ່ຫລາຍກີ່ຂາວໄທບາງກຸລຸມທີ່ຂອບເລັນກັບຄຳພູດນໍາຄວາມໝາຍຂອງຄໍາວ່າຂາວເຂາໄປດັບແປລງໃຫ້ຜິດເພີ່ນໄປຈາກທີ່ໝາຍເສີງຂາວງູເຂາ ກາລາຍເປັນໃຫ້ໝາຍເສີງຄຳບຸຮູ່ສຣົພນາມບຸຮູ່ທີ່ສາມວ່າ “ເຂາ” ຜົ່ງໝາຍຄວາມວ່າ “ນີ້ໃຊ້ເວົາ” ກາຣູດເລັນວ່າ ຂາວເຂາ/ຂາວເຮົາເປັນທຳນອງໃຫ້ເກີດຄວາມແຕກແຍກນີ້ທໍາໃຫ້ນກວິກາຮສ່ວນໜີ່ນີ້ຂອບຄໍາວ່າຂາວເຂາ ອັກປະກາຮທີ່ນີ້ຄໍາວ່າຂາວເຂານັ້ນດໍາແປລເປັນການຫຼັງກຸາຈະໄດ້ຄໍາວ່າ Hill tribes ຄໍາວ່າ tribe (ເຟຟ) ເປັນຄໍາທີ່ມີປັງຫາຕ້ອງອື່ນຍາຍ ວ່າມນຸ່ງຍ້າຕີອຸ່ຽມກັນເປັນກຸລຸມໃນລັກນະໂຍ່ງໄຮຈຈະເຮີຍກວ່າເປັນເຟຟ (tribe) ດ້ວຍອື່ນຍາຍຂອງນັກວິກາຮທລາຍຄນີ່ໄມ້ຕຽງກັນ ເພວະຄໍາວ່າເຟຟນີ້ມີປະວັດມາຍານານຳກັນ ຕັ້ງແຕ່ສັນຍາເຮີມກ່ອດັ່ງນັກຮູ້ເອເນັສໃນອາຍຮອມກົກມີ່ຮອງວັນ 632 B.C. ກີ່ປະກູງວ່າກຽມເອເນັສມື້ກົກ 4 ເຟຟ (Robert W. Winks, 1996 : 29) ຜົ່ງເຮືອງຂອງໜີ່ 4 ເຟຟໃນສັນຍາກົກໂປຣແນນນີ້ເປັນເຟຟໃນກາຮມີ່ເວົາໃນທາງກາຕີພັນຖຸທີ່ປະເທດໄທ ຈຶ່ງນັບວ່ານີ້ແຕ່ງກັບເວົາໃນປະເທດໄທ ສ່ວນຕ້ວອ່າງກາຮໃຊ້ຄໍາວ່າ tribes ທີ່ປະກູງໃນກາຮຂອງນັກວິກາຮຕ່າງໆ ທີ່ເກີຍກັບໜອມເຮົາກົກອິນເດີຍແຜ່ຕ່າງໆ ທີ່ເກີຍກັບກຸລຸມໜີ່ໃນອົກກາ ແຜ່ຕ່າງໆ ແລະທີ່ໄກລ້າຕ້ວເຮົາເຂົາມາກີ່ຄືອເຮົາໃນຕ່າງໆໃນປະເທດພິລິບປິນສແລະອິໂດນີເຊີຍ ເຮືອງເຟຟໃນທີ່ຕ່າງໆ ເຫັນນີ້ມີຄລ້າຍຄລິ່ງກັບເວົາໃນປະເທດໄທ ເຫັນເຮືອງຮາວຂອງຂາວເຂາເຟຟກໍເຮົາໃນທີ່ຕ່າມກັນວ່າກະເທົ່າຍໃນປະເທດໄທມີອຸ່ຽມເຟຟເດືອຍທີ່ຫລາຍເຟຟ ເພວະມີກະເທົ່າຍອຸ່ຽມ 4 ພວກ ອັນໄດ້ແກ່ກະເທົ່າຍສະກອກກະເທົ່າຍໂປ່ງ ກະເທົ່າຍແບບ ແລະກະເທົ່າຍຕອງຫຼູກຮົວປາໂອ (ສຸຮິຍາ ວັດທະນາ, 2529 : XXI - XXVII) ແຕ່ດ້າວະຈະກຳລ່າວ່າມີກະເທົ່າຍ 4 ເຟຟ ກີ້ຈຳເປັນຕ້ອງພິຈານາເຮືອງພວກຕອງຫຼູກທີ່ສົ່ງກະເທົ່າຍໄຟ່ວ່າສະກອຫຼວໂປ່ງໄມ່ຍອມຮັບວ່າ

เป็นภาษาหรี่ยง และพากตองดูองก์ยอมรับเรื่องที่ กะหรี่ยงอีนไม่ยอมรับว่า เป็นภาษาหรี่ยงนี้ (อ้างแล้ว : XXVI - XXVII)

วนัช พฤกษะครี ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยชาวเขากรมประชาสงเคราะห์ได้กล่าวไว้ในวันที่ 11 มีนาคม 2528 ในเรื่อง “ชาวเขาในดินแดนล้านนา” ว่า “คำว่าชาวเขานั้น เป็นคำที่ทางราชการยังไม่ได้ให้คำนิยามที่แน่นอนไว้ แต่น่าจะเทียบได้กับคำว่า Tribal people หรือ Tribesmen ในภาษาอังกฤษ ซึ่งหมายถึงกลุ่มน้ำที่รวมตัวเองกันเป็นชาติพันธุ์หรือเผ่า (Tribe) ที่ภาษาพูด การแต่งกาย ชนบทรวมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตทั่วๆ ไปแตกต่างและล้าหลังกว่าชนส่วนใหญ่ในประเทศ” และวนัช พฤกษะครีได้อธิบายไว้ว่า คำว่า Tribe หมายถึงชาวเขานี้นักมานุษยวิทยาบางคน เช่น Peter Kunstadter : 1967 ไม่เห็นด้วย แต่ชอบคำว่า Upland people (ประชาชนบนพื้นที่สูง) และ Hill peasants (ชาวไร่ชาวนาบนภูเขา) มากกว่า” แต่ Peter Kunstadter นี้เองก็ได้เขียนหนังสือใน ค.ศ. 1967 ชื่อเรื่อง Southeast Asian Tribes, Minority and Nations ซึ่งใช้หัวคำว่า Tribes และคำว่า Minority เป็นชื่อหัวเรื่องหนังสือของเขาระบุ

คำอีนๆ ที่มีใช้กันแทนคำว่าชาวเขาก็มีเช่นคำว่า Upland Peoples (Roland Mischung 1986) และ Highlanders (Anthony R. Walker 1979-80 และ John McKinnon and Wanat Bhrusasri 1983) ซึ่งคำหลังนี้ก็จะเป็นที่มาของคำว่า “ชุมชนบนพื้นที่สูง” ซึ่งกรมประชาสงเคราะห์ใช้สับกับคำว่า “ชาวเขา” และไม่ได้อธิบายความแตกต่างของสองคำนี้ จึงน่าจะเข้าใจว่าใช้แทนที่กันได้ โดยหนังสือสัมมโนประจำราชอาณาจักร พ.ศ. 2536 สำนักงานเลขานุการคณะกรรมการอำนวยการแก้ไขปัญหาความมั่นคงแห่งชาติ เกี่ยวกับชาวเขาและการปลูกพืชเศรษฐกิจ (สล. อขส) เรียกชื่อว่า “ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง พ.ศ. 2536” ครั้นถึง พ.ศ. 2537 งานประมวลและวิเคราะห์ข้อมูลของสถาบันวิจัยชาวเขา เรียกชื่อหนังสือแบบเดียวกันว่า “ข้อมูลประจำราชอาณาจักรในประเทศไทย เล่ม 1 และเล่ม 2” ครั้นถึง พ.ศ. 2538 กองส่งเสริมฯ ชาวเขา กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ก็เรียกหนังสือประจำเดียวกันว่า “ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538” จึงน่าจะเข้าใจได้ว่าคำว่า “ชาวเขา” กับ “ชนบนพื้นที่สูง” ใช้แทนกันได้ อย่างไรก็ได้คำว่า “ชาวเขา” กับ “ชนบนพื้นที่สูง” ให้เป็นไวยพจน์ (synonym) กับคำว่า “ชนกลุ่มน้อย” ไม่ได้คำว่าชนกลุ่มน้อยอาจหมายถึงกลุ่ชาติพันธุ์จีน กลุ่ชาติพันธุ์มองคุณ กลุ่ชาติพันธุ์เขมร กลุ่ชาติพันธุ์มุ่งมาเลй ฯลฯ ชนเหล่านี้ไม่ได้อยู่บนภูเขาแต่ก็เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย กล่าวได้ว่าคำว่าชนกลุ่มน้อยมีความหมายกว้างกว่าคำว่าชาวเขา ชาวเขากลุ่มใหญ่เหล่าเป็นชนกลุ่มน้อย แต่ชนกลุ่มน้อยไม่จำเป็นต้องเป็นชาวเขา

อันจากการอภิปรายเรื่องคำศัพท์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ ไม่ว่าจะเป็นเรื่อง กลุ่ชาติพันธุ์ ชนกลุ่มน้อยและชาวเขาก็ได้ไม่อ้างหลักเลี่ยงมิตรของเวลาซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญมากในการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

งานชิ้นแรกที่สำคัญมากสำหรับการศึกษาเรื่องภาษาต่างๆ ในประเทศไทย ได้แก่ หนังสือเรื่อง “ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ” ซึ่งพระยาประชากิจกรจักร (แซม บุนนาค) เป็นผู้แต่ง พิมพ์เผยแพร่ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2462 คือเมื่อ 80 ปีมาแล้ว ในคำนำหนังสือเล่มนี้ผู้แต่งได้เขียนให้เห็นเป็นภาพรวมว่ากลุ่มน้ำที่จำนวนมากที่มีอยู่ในประเทศไทยมีในเวลานั้นคือ เมืองในภาพรวมแล้วจะเห็นว่าจับกลุ่มน้ำที่เป็น 4 ภาษาใหญ่ คืออย่างภาษาไทยมุ่งหนึ่งอย่างภาษารามัญและเขมรมุ่งหนึ่ง อย่างภาษาพม่าและภาษาหรี่ยงมุ่งหนึ่ง อย่างภาษาแขกชา

มลายูหนึ่ง เมื่อนำมาหังสือของพระยาประชาภิการจักรมาเบรียบเที่ยบกับการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ในปัจจุบันนี้จะเห็นว่าผู้ที่พูดภาษารามัญและเขมร เช่นภาษาส่วยช้าง ภาษาข่า牙ี เทิน ภาษาข่าบริเวณ ภาษาข่าสุ ภาษาข่าตตะโอย ภาษาข่าเจิง ภาษาข่าສอก ภาษาข่าสะปวน ภาษาข่าระแวง ภาษาข่าປะເລາ ภาษาข่าทำพวน ภาษาข่าอาลัก ภาษาข่ากระเสง และภาษาข่าสะລາง ปัจจุบันนี้มีอยู่ในประเทศไทยแล้วภายหลังที่ประเทศไทย เสียดินแดนผังซ้ายของแม่น้ำโขงในการนีพิพากษ์กับฝรั่งเศสมื่อ ร.ค. 112 เป็นต้นมา และทั้ง ข่าระเด็กกับข่า จรายซึ่งพระยาประชาภิการ กล่าวว่าพูดภาษาอย่างแข็งชามถูกก็ไม่มีในประเทศไทยอีกแล้วด้วย ในทางตรงกันข้าม ภาษาที่พระยาประชาภิการ เรียกว่าอย่างภาษาพม่าและภาษาที่เรียกกลับมีในประเทศไทยมากขึ้น ภาษาที่จัดว่าอยู่ใน ตระกูลทิเบต-พม่าภาษาเดียวกันที่รายงานไว้ในหนังสือของพระยาประชาภิการคือภาษาမြန်မာ แต่ในปัจจุบันนี้เรา พบทั้งภาษาลีซอ ภาษาอีก้อ ภาษามปี ภาษาบិច្ច และการอุกั่ง โดยสามภาษาแรกคือภาษาမြန်မာ ลีซอ และอีกันนั้นมี ผู้พูดจำนวนมากับได้เป็นเรือนหมื่น โดยชนที่พูดภาษาမြန်မာมีอยู่ 82,158 คน ที่พูดภาษาลีซอ มีอยู่ 31,463 คน และที่พูดภาษาอีก้อ มีอยู่ 49,903 คน (ตัวเลขจากทำเนียบชุมชนพื้นที่สูงในประเทศไทย ปี 2538 กอง សังเคราะห์ ชาวเช้า กรมประชาสงเคราะห์) ส่วนผู้ที่พูดภาษามปี ภาษาบិច្ច และภาษาอุกั่ง มีอยู่เป็นเรือนพัน

ผู้ที่ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเป็นเวลานานจะตระหนักดีว่าเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็นชนกลุ่มน้อยนี้มีผลว่าต้องการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก การเปลี่ยนแปลงส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการ ความสามารถของชนกลุ่มน้อยเองที่สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมใหม่ดังเช่นที่ Roland Mischung (2529) รายงานเรื่องการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมของชาวภารียังและชาวมัง

ศาสนา ก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ชนกลุ่มน้อยปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตคนเมืองเริ่มขึ้น J. Edwin Hudspith (2512) ได้เขียนวิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต กล่าวถึงการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ใน ประเทศไทยอันได้แก่ อีก้อ แม้ ขม មျွှေး ละວ້າ ลីចោ តាគະ យោ កងហើយសកោ และកងហើយសកោ โดย กล่าวถึงกงហើយសកោเพรเป็นกลุ่มที่นิยมรับนับถือศาสนาคริสต์ เมื่อชนกลุ่มน้อยรับนับถือศาสนาคริสต์ วิถี ชีวิตของเขายังเปลี่ยนไปอย่างมาก นอกจากเขายังได้ควบหาลスマกับคนไทยที่นับถือศาสนาคริสต์แล้ว เขายังได้ พับกับชาวต่างประเทศเช่นชาวอังกฤษ อเมริกัน และเขายังได้มีโอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น และมีโอกาสเดินทางไป นอกประเทศเช่นคะผู้เข้าร้องเพลงสวัสดิภาพหรือสักการะที่เดินทางไปประเทศไทยพิลิปปินส์ เป็นต้น (สุริยา รัตนกุล, 2524 : 73) การแต่งงานกับชาวไทยในพื้นราบและการเปลี่ยนวิถีชีวิตมาสู่สังคมเมือง รวมทั้งการเปลี่ยนชื่อจากชื่อ แบบโบราณของผู้มาเป็นชื่อไทย นามสกุลไทยทำให้เราไม่สามารถแยกออกว่ามีชนกลุ่มน้อยอยู่ปะปนในสังคมของ ชนกลุ่มใหญ่ เท่าที่ทราบภารียัง ละວ້າ และลักษณะวัฒนธรรมที่ต้องการเปลี่ยนแปลงงานทั่วไป เช่นรับจ้าง ติดรถส่งของ พวකเด็กที่ทำงานในสถานบริการน้ำมันที่เรียกว่า “เด็กปั๊ม” ในจังหวัดภาคเหนือก็มีที่เป็นเด็กชาวเช้า เป็นจำนวนมาก ส่วนเด็กผู้หญิงชาวเช้าก็ทำงานรับจ้างตามบ้าน หรือทำงานตามร้านอาหารและร้านขายของทั่วไป และที่ถูกกล่าวถึงให้ไปทำอาชีพที่ไม่เด็กมีอยู่ไม่น้อย

เมื่อกล่าวถึงเรื่องศาสนาพุทธองค์เป็นไปไม่ได้ที่จะละเลยไม่กล่าวถึงความพยายามของคณะกรรมการฯ ประ ธรรมจาริกที่ให้การศึกษาแก่เด็กชาวเช้า และพาเด็กชาวเช้าเข้ามาร่วมเป็นสามเณรและอุปสมบทเป็นพระภิกษุ สงฆ์ (วันช พฤกษ์ศรี และคนอื่นๆ 2528) พระภิกษุและสามเณรชาวเช้าอยู่จำพรรษาที่วัดคีรีสิตา จังหวัด เชียงใหม่เป็นจำนวนมาก และที่อยู่วัดอื่นก็มีอยู่มากที่กรุงเทพฯ วัดเบญจมบพิตรได้จัดบรรพชาและอุปสมบทชาว

เข้าทุกปี ปีละหลายร้อยรูป พระเเนรชาวเขาเหล่านี้มีที่บัวชอยที่ลายพราชาและได้รับการศึกษาและรับถ่ายทอดทักษะต่อเนื่องแต่ความเป็นไทยไปก็ไม่ใช่น้อย

การศึกษาเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญมาก มีผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่เป็นชนกลุ่มน้อยอีกด้อไป ในระยะแรกเริ่มเกือบสิบปีทางราชการไทยได้อาดัมต่อจาระงานชายเดนช่วยสอนชาวเขา ตั้งแต่ร桦 พ.ศ. 2517 เป็นต้นมาและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในร桦 พ.ศ. 2527-8 กรมวิชาการกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักถึงปัญหาที่บุตรหลานของชน กลุ่มน้อยซึ่งมีภาษาที่หนึ่ง (หรือที่เรียกว่าภาษาแม่ mother tongue) ไม่ใช้ภาษาไทย ทำให้ใช้แบบเรียนล่าหัวหัดอ่านหัดเขียนภาษาไทยฉบับมาตรฐานไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร จึงขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ สร้างแบบเรียนเป็นชุดๆ ให้ชาวเขาที่มีปัญหาทางภาษาคล้ายกันได้ใช้ด้วยกันเป็นกลุ่มๆ เช่นแบบเรียนภาษาไทยของชาวเขาเผ่าอีก-มูเซอ-ลีซอหนึ่งชุด และแบบเรียนภาษาไทยของชาวเขาเผ่าขุ-ละว้า-อินอีกหนึ่งชุด แบบเรียนเหล่านี้ได้มีส่วนช่วยให้เด็กชาวเขาเรียนภาษาไทยได้เร็วขึ้น นอกจากการศึกษาในห้องเรียนแล้ว สืบต่อไม่เป็นทางการทั้งหลายได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ ได้มีส่วนลดช่องว่างระหว่างชาวเขากับชาวไทยบนพื้นราบ ในปัจจุบันนี้มีเด็กชาวเข้าจำนวนมากที่เรียนจบห้ามมารยมปีที่สามหรือสูงกว่านั้น และแทนทุกคนในหมู่บ้านสามารถพูดภาษาไทยได้คล่อง จะมีที่เหลือพูดภาษาไทยไม่ได้ก็แต่เฉพาะคนแก่เพศหญิงบางคนเท่านั้น การที่พากษานกลุ่มน้อยและชาวเข้าหั้งหลายพูดภาษาไทยได้ และได้มีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจและลังคมใกล้ชิดกับคนไทยมีส่วนทำให้ความรู้สึกเรื่องความเป็นชนกลุ่มน้อย/ความเป็นชนกลุ่นใหญ่ จางลงบ้าง ดังนั้นเมื่อเวลาเราใช้คำว่าชาวเข้าหรือคำว่าชนกลุ่มน้อย เราจำเป็นต้องระลึกถึงมิติของเวลาด้วย เพราะคำว่าชนกลุ่มน้อยก็ไม่ได้คงความหมายความเป็นชนกลุ่มน้อยร้อยปีหรือสองร้อยปีต่อๆ กันไป แต่เป็นไปได้ที่ลูกหลานของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ จะมีความสำนึกรักภักดีต่อชนกลุ่มน้อยของบ้านๆ ของประเทศ คือคิดว่าตนเป็นไทยไปแล้ว ในทำนองเดียวกันก็มีความเป็นไปได้ที่ชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มยังมีความสำนึกรักภักดีต่อชนกลุ่มน้อยของตนอยู่เสมอ เมื่อเมื่อการศึกษาสูงและมีฐานเศรษฐกิจและลังคมดี การศึกษาเรื่องกระบวนการรวมพวาก แหล่งที่ได้รับการศึกษาฯ และความสำนึกรักภักดีจึงเป็นเรื่องท้องที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาด้วยเมื่อเวลาจะเริ่มต้นการศึกษาเรื่องของจิตสำนึกนี้ยังไม่มีอยู่ จึงน่าจะเป็นหัวข้อสำคัญในการวิจัยในอนาคตได้ทัวร์หนึ่ง

0.2 ความสำคัญและที่มาของหัวข้อวิจัย

บรรพบุรุษของไทยทราบเรื่องการมีชนต่างชาติต่างภาษาอยู่ในพระราชอาณาจักรไทยมาเป็นเวลานานแล้ว เพราะในสมัยโบราณโนยาของรัฐทั้งหลายที่อยู่ในดินแดนเอเชียอาคเนย์มีอยู่ว่า ประชาชนเป็นกำลังของแผ่นดิน การทำศึกส่งความแต่ละครั้งเป็นการ “เก็บผักใส่ช้า เก็บข้าใส่เมือง” ดังเห็นได้จากการที่กองทัพพม่าภาคต้อนคนไทยไปประเทศไทยมาเป็นจำนวนมาก จนกรุงศรีอยุธยาแทบจะเป็นเมืองร้างเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองใน พ.ศ. 2310 และเห็นได้จากการที่เมื่อกองทัพไทยเป็นฝ่ายชนะในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระปูทธยอดฟ้าจุฬาโลกและในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวก็ได้ให้ชันย้ายชาวลาวและชนกลุ่มน้อยที่อยู่ในประเทศไทยมา住ที่โน่นมาไว้ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก หนังสือพระราชบัญญัตินอกกรุงรัตนโกสินทร์รัชกาลที่ 3 ฉบับเจ้าพระยาทิพารวงค์บันทึกไว้ว่าใน พ.ศ. 2372 “ฝ่ายเจ้าพระยาราชสุภาพดีนายทัพนายกองเสร็จราชการแล้วก็พาภันลงมาเฝ้า.....ครัวเมืองเวียงจันทร์ครั้งนั้นโปรดให้อัญเชิญลพบุรีบ้าง เมืองสารบุรีบ้าง เมือง

สุพรรณบุรีบ้าง เมืองศรีสะเกษบ้าง พวกรเมืองนครพนมพระอินทรอาขันไปเกลี้ยกล่อมก็ເກมาໄว้ที่เมืองพนัสนิคม กับด้วยลาวาสาปากหัวซึ่งไปตั้งอยู่ก่อนแล้ว" (เจ้าพระยาทิพาก-วงศ์, 2477 : 94) และในรัชกาลเดียวกันนั้น เองได้ส่งข้าหลวงออกไปทำบัญชีเขมรปادง 31 เมือง "ทรงพระราชนัดริถีลงสำรวจฝ่ายตะวันออกเขมรปادง ยังไม่ได้จำนวนบัญชีชายครัวเป็นแน่มากน้อยเท่าใด จึงโปรดให้เจ้าพระยานิดหนาเดชาออกไปทำบัญชีเขมรปادง เมืองชุมนร์ เมืองศรีวิหาร เมืองลังขะ เมืองคีรีจะเงช เมืองเดชอุดม เมืองครจำปาคั้ก เมืองจุบล เมืองสุวรรณภูมิ เมืองโภสธร เมืองครีทันดอน เมืองเชียงแตง เมืองแสลงปาง เมืองอัตปือรวม 13 เมือง" (เรื่องเดิม : 169) ในรัชกาลที่สามเมืองเหล่านี้ผนวกอยู่ในราชอาณาเขตไทยทั้งสิ้น บัญชีเขมรปادงที่โปรดเกล้าให้จัดทำขึ้นนั้นก็ คือบัญชีชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ซึ่งต่อมาปรากฏในหนังสือชื่อ "ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ" ซึ่งพระยาประชากิจกรจักร (แซ่บ บุนนาค) แต่งและพิมพ์เผยแพร่ใน พ.ศ. 2462 (อ้างแล้ว)

น่าสังเกตว่าพวกรเมืองเวียงจันทร์เป็นพวกรอยู่เมืองหลวงมีความเจริญพอสมควร พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้มหาอยู่ในที่ใกล้ๆ เช่นพนบุรี สรษบุรี สุพรรณบุรี นครชัยคีรี (นครปฐม) และพนัสนิคม(ชลบุรี) ในเวลาไม่ช้านักคนลาวเหล่านี้ก็ประสมกลมกลืนกับคนไทยจนแบ่งแยกไม่ออก สาเหตุที่การประสมกลมกลืนเป็นไปได้เริ่วๆ เพราะคนลาวและคนไทยมีขั้นบธรรมเนียมประเพณีคล้ายกัน นับถือศาสนาพุทธเหมือนกัน และต่างก็พูดภาษาตระกูลไท (Tai language family) ด้วยกัน สามารถสื่อสารกันได้คล่องโดยไม่ต้องมีล่าม แม้เมื่อยามแรกเริ่มเข้ามาอยู่ในพระราชอาณาจักรไทย การที่เจ้าอยู่หัวสั่งให้ชาวลาวได้เข้ารับราชการเป็นเจ้าของก็เป็นการเพิ่มพูนความสัมพันธ์ระหว่างลาว-ไทยได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่นเจ้าจอมมารดาดดวงคำในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชธิดา 2 พระองค์ดำรงพระยศเป็นพระองค์เจ้า คือพระองค์เจ้านารีรัตน์และพระองค์เจ้าประดิษฐาสารี พระองค์เจ้าประดิษฐาสารีทรงมีพระราชมณฑลยาวกว่าเก้าลิบพระราชและได้เป็นผู้ทูลเกล้าฯ ถวายกุญแจทองเมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันเด็ดขาดนี่แหลมพระรามและยรหังพระราชนิริราชากิจเชก ซึ่งหน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่ทรงเกียรติยิ่ง

ด้วยเหตุที่สังคมไทยเป็นสังคมแบบเปิด ความเคลื่อนไหวขึ้นสู่ที่สูงของสมาชิกในสังคมเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสิ่งนี้อาจจะเป็นเพราะอิทธิพลของพุทธศาสนาด้วย เพาะการถืออาชญาสิ่งในระหว่างพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาถือตามเวลาที่บวช ไม่ถือความยกดีมีจันหรือกำเนิดจากตระกูลใดหรือการมีเชื้อชาติอะไรเป็นสำคัญ เห็นได้ว่าบรรดาเด็กชายลูกคนยากจนทั้งหลาย เมื่อมาบวชในพุทธศาสนาหากเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบและเคลื่ยชาลดาดก็อาจได้ดำรงสมณศักดิ์สูงๆ และหากลืกมารวบราชการก็อาจได้ดำรงตำแหน่งที่สูงด้วย คตินิยมที่ได้จากพระพุทธศาสนาเมื่อนำมาประสมกับคตินิยมของคนไทยโบราณที่ถือว่า "เป็นธรรมเนียมไทยแท้ไม่ร่านใครมาถึงเรื่องชนน์ต้องต้อนรับ" ก็คงเป็นคตินิยมที่ดึงดูดเอกชนต่างชาติต่างภาษาเข้ามาอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยเป็นต้นมา ดังเช่นที่เจ้ารักษ์หลักที่ 2 ด้านที่ 2 บรรทัดที่ 58 เล่าไว้ พระมหาเถรคีรวิทสาพาชาราชตั้งประเทศไทยคือชาวลิงหล้าหมุบ้านมาอยู่กรุงสุโขทัย ซึ่งชาวลิงหล้าหมุบ้านนี้ก็คงประสมกลมกลืนกลายเป็นไทยไปในเวลาไม่ช้านัก เพราะไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าชาวลิงหล้าหมุบ้านนี้ได้เคลื่อนไหอะไวในขบวนการของชนกลุ่มน้อย

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีก็มีคนต่างชาติ ต่างภาษา ต่างศาสนาเข้ามาอยู่เป็นอันมากที่ประวัติศาสตร์บันทึกไว้มีเช่นการตัดถนนขึ้นเขาพระพุทธบาทที่จังหวัดสระบุรีในรัชกาล พระเจ้าทรงธรรมได้ใช้

ฟรัง (ไม่ระบุว่าสัญชาติใด) เป็นผู้ส่องกล้อง (พงคาวدارณบัญชีพระราหทตถเลขา เล่ม 2 พมพ. พ.ศ. 2505 หน้า 3) เมื่อสมเด็จพระนราภัยณ์มหาราชจะแบ่งราชสมบัติจากพระครีสุธรรมราชา บรรดาขุนนางที่มาประชุมกันเป็นฝ่าย สมเด็จพระนราภัยณ์มหาราชที่มีเชื้อและตำแหน่งแสดงว่าเป็นคนชาติและภาษาอื่นต่างหากัน “พระยานันทกยอสุ พระยานันทกยอถ่างมากกราบถวายบังคม จึงตรัสให้พระยานันทกยอสุ พระยานันทกยอถ่าง พระราชนตรี หลวง โยธาทิพ หลวงอมรวงศ์ หลวงพิชิตเดชะ ขุนรักษ์ ขุนตราพานิช ขุนสนิทวาที มิรยาผัน เม้าลา มักเมะตาด คุมไพร์พลให้ปือญู ณ ด้านศาลาลูกขุน ให้ราญาลีตามครีตวน และแยกช่วงแยกจามอยู่หน้า ด้านหน้าพระที่นั่ง สรรษฐุปราสาทและญี่ปุ่นคุณกันเข้ามาอาสา” (เรื่องเดิม : 27) สองเชื้อแรกมีคำว่า “กயอ” อุญในเชื้อ คำนี้เป็นเชื้อที่มีพังภาษาพม่าและภาษาไทยหรือ “แต่น่าจะคิดว่าคงไม่ใช่พม่า เพราะทางสัมพันธ์ไม่ตระหง่านไปไทย กับพม่าเวลานั้นไม่ทราบรื่นเลย จึงน่าจะคิดว่าเป็นเชื้อสายกะเหรี่ยงมากกว่า และเมื่อมีศักดิ์เป็นถึงพระยา ก็คงไม่มี แต่เฉพาะตัวคนเดียวเท่านั้น แต่คงจะมีล้มครพรคพวงที่เป็นเชื้อสายเดียวกันมาเป็นกำลังด้วย สำหรับเชื้อมิรยา ผัน เม้าลา และมักเมะตาดนั้นเดาไม่ได้ว่าเป็นคนเชื้อชาติอะไร ส่วนราญาลีตามครีตวนนั้นอนุมานได้ไม่ยากว่าคง เป็นชาวลาย กองทัพของสมเด็จพระนราภัยณ์มหาราชประกอบขึ้นด้วยคนหลายเชื้อชาติที่หันอาสาเข้า อาสาเข้า และอาสาญี่ปุ่น ถ้าบรรยายโดยใช้สำนวนโบราณของสมัยนั้นก็เรียกได้ว่า “มีครบทั้งลิบสองภาษา” จึงเห็นได้ว่าคน ไทยคุ้นเคยกับการที่มีคนต่างชาติต่างภาษามาอยู่ใกล้ชิด ร่วมรับราชการ ความคิดเรื่อง “ข้าร่วมเจ้า บ่าวร่วมนาย” มี น้ำหนักมากกว่าที่จะคิดว่าใครเป็นเชื้อชาติอะไร สัญชาติอะไรถ้ามีความรู้ความสามารถเหมาะกับการทำงานนั้นๆ บุคคลก็ย่อมก้าวขึ้นสู่ต่าแห่งที่สูงได้ดังกรณีของเจ้าพระยาชัยเยนทร์ ซึ่งเดิมเชื้อคอนสแตนติน ฟอลคอน เชื้อชาติ กรีซซึ่งเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วความนิยมมีฟรังชาติต่างๆ รับราชการนี้สืบต่อมากจนถึงรัชกาลสมเด็จพระเจ้ากรุงธน บุรีก็ยังมีฟรังเป็นมหาดเล็ก (เรื่องเดิม : 325) ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ไม่มีการอพยพเคลื่อนย้ายของคนต่างชาติ ต่างภาษาเข้ามายืนในประเทศไทยมากนัก ยกเว้นในรัชกาลที่ 1 และรัชกาลที่ 3 ฟรังชาติต่างๆ ที่พระบาทสมเด็จ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจ้างไว้รับราชการก็มายืนในต่าแห่งที่ปรึกษากระทรวงต่างๆ ไม่มีธรรมเนียมจ้างฟรัง เป็นมหาดเล็กอีกต่อไป และการจ้างฟรังไม่ว่าจะเป็นชาวอังกฤษ อเมริกัน เดนมาร์ค หรือเยรมันก็เป็นการจ้าง อย่างเฉพาะตัว ไม่มีการยกครัวเข้ามาเป็นร้อยเป็นพันหมื่นดังที่ชาวอยุ่และชาวลาวอพยพเข้ามา ชาวต่าง ประเทศเหล่านี้เมื่อหมดสัญญาจ้างแล้วก็กลับไปประเทศไทย แต่ก็มีน้อยเหมือนกันที่ลงหลักปักฐานในประเทศไทย แต่ได้รับพระราชทานนามสกุลจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทำให้ลูกหลานกลายเป็นคน ไทยไปในที่สุด การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาติต่างประเทศในประเทศไทยครั้งล่าสุดที่พожะหยิบยกขึ้นมากล่าวได้ เพราจะมาเป็นจำนวนไม่น้อย ก็คือทหารอเมริกันที่เข้ามาในระหว่างสงครามศรีวรวิหารกับเวียดนาม มีหลายกรณี ที่ทหารอเมริกันมาแต่งงานกับสตรีไทยที่ อุตุตะภา จังหวัดชลบุรี และที่ตากลี จังหวัดนครสวรรค์แล้วตั้งรกรากใน ประเทศไทย เชื้อสายของบุคคลเหล่านี้หันชาวยะและหญิงมีไม่น้อยที่ทำงานในวงการบันเทิงในปัจจุบันนี้ เพราคน ไทยชอบดูโฉมลูกครึ่ง บรรดาดาวและนางแนวนายแบบพิธีกรและผู้ประกาศวิทยุและโทรทัศน์มีจำนวนมากที่ เดียวที่มีเชื้อและนามสกุลอย่างฟรัง หน้าตาเป็นฟรัง

ที่ประมวลมากล่าวตั้งแต่ต้นคือตั้งแต่ในสมัยกรุงสุโขทัยจนถึงสมัยปัจจุบันโดยทิบยกขึ้นมา เนพาะที่สำคัญคงจะทำให้เห็นได้แล้วว่าสังคมไทยเป็นสังคมเปิด พร้อมที่จะต้อนรับคนชาติได้ภาษาใดก็ได้ที่มีคุณ สมบัติเหมาะสมที่จะรับให้ประเทศไทย ในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์รัชกาลแรกๆ คนต่างชาติต่างภาษาที่

เข้ามาเป็นจำนวนมากที่สุดคงได้แก่คุณมอญ เพราะคุณมอญมีคุณสมบัติเหมาะสมมากที่จะเป็นหน่วยสอดแนมที่หน้าด่านระหว่างประเทศไทยกับพม่า เนื่องจากชำนาญภูมิประเทศและพูดภาษาหั้งพม่าและมอญได้ ที่ยกเข้ามาคร่าวใหญ่ก็เช่นในรัชกาลสมเด็จพระนารายณ์มหาราชน สิ่งนายอำเภอชาวมอญ 11 คน ควบคุมพลเมืองประมาณ 5,000 ยกเข้ามาเพาเมืองเมะตะมะ แล้วก็ลักษณะผิดจึงหนี้เข้ามาในแผ่นดินไทย โปรดเกล้าให้ไปอยู่ตำบลสามโโคก (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดปทุมธานี) และที่คลองคุจามและที่ไกลัดต่องบัวบัง (ปัจจุบันอยู่ในจังหวัดอุบลราชธานี) (พงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา พิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2505 หน้า 56) ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีมีข่ายดกรรจ์มอญจำนวน 3,000 คน หนีพม่าเข้ามาในแผ่นดิน ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ตั้งบ้านเรือนอยู่แขวงเมืองหนองบัวบัง เมืองสามโโคกบัวบัง โปรดให้หัวหลวงนำเรือภักดีครั้งกรุงเก่าเป็นเรือรำมัญให้เป็นพระยารามมัญวงศ์เรียกว่าจักรีมอญ ควบคุมกองมอญใหม่หั้งลีน และโปรดให้พระราชนานตรภูมิคุ้มห้ามสรวพากรขนอนตลาดหั้งปวงให้ค้าขายทำมาหากินเป็นสุข และให้เกณฑ์พระยารามมัญวงศ์คุณกองมอญยกหนุนออกไปต่อรอบพม่าอีกที่หนึ่ง (เรื่องเดิม หน้า 366) ครั้นถึงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก พระเจ้าตังแตงปดุงกษัตริย์พม่ายกกองทัพเข้ามาประเทศไทย เก้าทัพ เพื่อทำการบุกรุกไทยเป็นสงครามเบ็ดเสร็จ กะว่าจะไม่ให้ต้องรบกับไทยอีกต่อไป ฝ่ายไทยก็ได้กองมอญอาสาออกไปตระเวนด้านกราบบุกเรื่องกองทัพพม่าที่ยกมา (เรื่องเดิม หน้า 469) และทรงมีพระดำรัสให้พระยามหาโยธาคุณกองมอญ 3,000 ยกออกไปตั้งค่ายขัดหัวพอยู่ ณ ด่านกรามช้าง (เรื่องเดิม หน้า 471)

จะเห็นได้ว่าแม่ทัพนายกองและหัวราชการมอญได้สรับเครียงป่าเดียงให้กลับไปหมายตาลดอร่อย เวลาที่ไทยมีงานพระราชสังคهامกับพม่า นับว่าไทยกับมอญเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ตั้งนั้นมอญจึงไม่เคยอยู่ในฐานะของชนกลุ่มน้อย มอญนับว่าโชคดีกว่าชนกลุ่มอื่นรวมทั้งราชบูรพาไทยเสียด้วยซ้ำ ในข้อที่ได้รับยกเว้นไม่ต้องเสียภาษีอากร ในปัจจุบันนี้คนเชื้อสายมอญที่มีอยู่ในประเทศไทยได้จำนวนแสenเศษ (สุจริตลักษณ์ ติด pudung และคนอื่นๆ “รายงานการวิจัยเรื่อง บทบาทในด้านสังคม วัฒนธรรมและการเมืองของชนกลุ่มน้อยในกรุงรัตนโกสินทร์ ความเป็นมาและความเปลี่ยนแปลงในรอบ 200 ปี : มอญ” พ.ศ. 2526 หน้า 23) และปรากฏว่ามีคนเชื้อสายมอญอยู่ถึง 16 จังหวัด คือเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง อุทัยธานี ตาก สารบูรี อุบลราชธานี หนองบัวลำภู กรุงเทพ (ซึ่งรวมถึงชนบุรีด้วย) สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม ราชบูรี เพชรบูรี และนครปฐม ในบรรดาชนเชื้อสายมอญเหล่านี้มีมากที่เดียวที่พูดภาษาหมู่ไม่ได้แล้ว และที่ยังประพฤติปฏิบัติตามประเพณีมอญอย่างเต็มรูปแบบก็มีเฉพาะบางที่เท่านั้น เช่นประเพณีสงกรานต์ที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ แม้แต่ประเพณีรำพึงซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวมอญ ในปัจจุบันนี้ก็หายไปได้ครบถ้วนกระบวนการที่ได้น้อยตัวคน

ถ้าชนกลุ่มน้อยที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยเป็นอย่างชาวมอญเสียหั้งหมวด เรายังคงไม่มีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยที่จะต้องนำมาอภิปรายกัน ความจริงความมอญเป็นผู้ต่างเชื้อชาติและต่างภาษากับไทย ภาษาของกับภาษาไทยนั้นไม่ได้มีอะไรเหมือนกันเลย เพราะเป็นภาษาคนละระบบ เตือชาติและที่มาทางประวัติศาสตร์ก็ต่างกับไทย สิ่งสำคัญที่เชื่อมโยงให้คนสองกลุ่มนี้อยู่ด้วยกันได้อย่างราบรื่นก็คงเป็นพระหั้งสองฝ่ายมีคัตtruร่วมกันดังได้กล่าวแล้ว การที่หั้งสองฝ่ายต่างถือพุทธศาสนาในการบินยานด้วยกันก็คงเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้ประสมกลมกลืนกันได้อย่างสนิท ในอดีตพระสงฆ์ชาวมอญหลายรูปได้เป็นที่เคราบูชาของศาสนาพุทธทั้งมอญและไทย ตั้งแต่สมัยที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตั้งธรรมยุติกนิกาย ก็ได้อาภิญญาแบบอย่างจากพระรำมัญวงศ์มาทัดลงตั้งขึ้นที่วัดราชวิหาร

ข้อสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยและชาวมอญอยู่ร่วมกันได้อย่างสนิทโดยไม่มีข้อขัดแย้ง อาจเป็นเพราะทั้งสองฝ่ายมีระดับอารยธรรมที่สูงเสมอ กัน ทำมาหากลายชี้พด้วยวิธีคล้ายกัน ถ้าแตกต่างกันบ้าง ก็ เป็นการแตกต่างที่สอดประสานกันทำให้ทั้งสองฝ่ายได้ประโยชน์ จึงต่างไม่รังเกียจกัน ที่กล่าวว่ามีระดับอารยธรรม ที่สูงเสมอ กันนั้นเห็นได้จากการที่ทั้งไทยและชาวมอญต่างเจริญมาบัดดี้พันปี เป็นความเจริญที่ขึ้นสูงถึงระดับมี กษัตริย์ ไม่ใช่ระดับผู้ชนหรือเป็นคนป่าหรือบนบรรดาลิงต่างๆ ที่เป็นทุนทางมอญนั้นเคยกับการเข้าเจ้าเข้านายเมื่อ มารับราชการไทยก็ประพฤติปฏิบัติตามที่ถูกควร ฝ่ายราชสำนักไทยจึงไม่รู้สึกขัดเขินว่ามีคนป่าเข้ามาอยู่ในราช สำนักเรื่องการหาเลี้ยงชีพนั้นทั้งไทยและชาวมอญคุ้นเคยกับการทำนาแบบปักดำ ใช้แรงกายในการไถนา จึงไม่มีข้อ ผิดแคลงที่จะทำให้รังเกียจกัน ไม่เคยมีปรากฏในประวัติศาสตร์ว่าคนมอญขึ้นไปทำนาบนภูเขา หรือตัดไม้ทำลาย ป่า หรือปลูกพืชเพลิด เชน ฝัน กัญชา หรือลั่งโพง สิ่งที่น่าจะเป็นข้อขัดแย้งระหว่างชาวไทยกับมอญในสมัย โบราณก็คือเรื่องที่ดินสำหรับทำกินในเมืองทั้งสองฝ่ายทำนาแบบปักดำจึงน่าจะมีปัญหาແย่งที่ทำกินกันตามลุ่มแม่น้ำที่ มีดินดี แต่สมัยโบราณเป็นเรื่องที่ตรงกันข้ามกับสมัยปัจจุบัน สมัยโบราณมีที่ดินสำหรับทำกิน แต่ขาดคนที่จะมา เป็นแรงงานเพลิกพื้นที่ดินนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเลิกกรุงศรีอยุธยาครั้งที่สองที่พม่า瓜拔掉ต้นผุกน้ำที่หนีไม่ทัน ไปเป็นจำนวนมาก ดังนั้นเมื่อมีชาวมอญสามีภักดีพำนย์ถวรวงเข้ามาที่ละเป็นพันคนจึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจสำหรับ ฝ่ายไทย นอกจากจะร่วงเก่งและเชี่ยวชาญภูมิประเทศระหว่างประเทศไทยและลาวทางราชการไทยได้ใช้ ชาวมอญเป็นล่ามในภาระที่จำเป็นจะต้องติดต่อกับพม่า ข้อซناญพิเศษของชาวมอญอีกข้อหนึ่งที่ได้เป็นประโยชน์ กับราชการไทยมากก็คือชาวมอญเก่งเรื่องทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องปั้นดินเผาที่ว่านี้ไม่ใช้ถ้วยชามและเครื่อง กระเบื้องที่สวยงามที่ไทยต้องหื้อจากจีน แต่เป็นเครื่องปั้นดินเผาที่จำเป็นต้องใช้ในชีวิตรประจำวัน เช่น โถ ถัง กระถาง คนโถ หม้อดินรูปร่างต่างๆ ฯลฯ และที่สำคัญก็คืออุปกรณ์ที่ชาวมอญมีฝีมือประสมดินแล้วบ้านและเผาอย่างดี จนเป็นอุปกรณ์ที่แข็งแรงทนทานเหมาะสมที่จะใช้ในการก่อสร้าง น่าที่จะคิดว่าประเทศไทยและวัดใหญ่โตที่สร้างขึ้นพร้อม กับการแรกสร้างกรุงรัตนโกสินทร์ได้อาชญาณมอญเป็นอันมาก หลักการสำคัญคือการที่ต้องฝ่ายต่างเอื้อประโยชน์แก่ กันนี้ทำให้ปัญหาเรื่องชน กลุ่มน้อยในระหว่างชาวไทยกับชาวมอญไม่เกิดขึ้น ตัวอย่างเรื่องมอญจึงเป็นตัวอย่างอันดี ที่น่าจะเก็บไว้คึกช้ำว่าในกรณีที่ไม่เกิดปัญหานั้นเป็นพระเหตุไว้

แต่ในทางตรงกันข้ามถ้าจะมีค่าตามว่าถ้าหากในปัจจุบันนี้จะมีชาวมอญพเข้ามาเป็นพันคน จะเกิดปัญหาหรือไม่? คำตอบคงเป็นว่าเราจะเกิดปัญหา เพราะในปัจจุบันนี้ที่ดินทุกตารางนิ้วในประเทศไทยได้มีเจ้า ของหมวดแล้ว ที่ไม่ได้ออกโฉนดมีเจ้าของก็เป็นที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ยอมไม่อาจให้ผู้ใดเข้าไปปัจจุบองได้ ถึงหาก คุณมอญจะไม่เข้าไปปัจจุบองที่ดินทำกิน แต่ขอเป็นกรรมกรใช้แรงงานอยู่ตามเมืองใหญ่ๆเท่านั้น ปัญหานี้จะมีอยู่ นั่นเองในเรื่องที่ตัดราคาค่าแรงทำให้กรรมกรไทยไม่ได้งาน และหากชาวมอญนั้นเข้ามาทำการเคลื่อนไหวเป็น ปฏิปักษ์กับรัฐบาลเมียนมา รัฐบาลไทยในสมัยนี้คงเพิกเฉยไม่ได้ เพราะประเทศไทยกับประเทศเมียนมาเป็นพันธ ไม่ตรีต่อกัน มีการแลกเปลี่ยนเอกสารราชฎตไปประจำในประเทศไทยของอีกฝ่ายหนึ่ง ข้อคิดที่เราจะได้ตรุจุดนี้ก็คือ เรื่องปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่เคลื่อนไหวไม่ตายตัว เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับคน คงไม่มีเรื่องของคน กลุ่มใดกับคนกลุ่มใดที่เป็นมิตรหรือเป็นศัตรูกันตราบชั่วกล้าป่าสัน ความสัมพันธ์ระหว่างชน กลุ่มใหญ่กับชนกลุ่ม น้อยในประเทศไทยเช่นกัน ก็เปลี่ยนแปลงแต่เวลาแต่เวลาคนกลุ่มน้อยนั้นเป็นคราว กำลังทำอะไร เอื้อประโยชน์ต่อ ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยหรือไม่ จะคงอยู่ในฐานะชนกลุ่มน้อยไม่มีการเปลี่ยนภายในระยะเวลาที่พอกาดหมาย

ได้ข้างหน้า หรือจะเปลี่ยนไปกล้ายเป็นชนกลุ่มใหญ่อย่างรวดเร็วจนสามารถเศรษฐกิจของประเทศได้อ่ายาวนาน ดังเป็นที่ทราบกันอยู่

เรื่องของชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่น่าศึกษา เพราะเป็นเรื่องที่ไม่ตายตัว จะศึกษาให้จบสิ้นแล้วกล่าวว่าไม่ใช่เรื่องอะไรให้ศึกษาต่ออีกแล้วคงเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เรื่องของชนกลุ่มน้อยผิดตัวในสหรัฐอเมริกาในสมัย Martin Luther King Jr. (1929-1968) ก็ต่างกับสมัยนี้ ต่อไปในอนาคตให้จารราบว่าชนกลุ่มน้อยผิดตัวนี้จะกล้ายเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสหรัฐอเมริกาหรือไม่ ในทางกลับกันคนอังกฤษในทวีปอสเตรเลียซึ่งในศตวรรษที่สิบแปด และสิบเก้า้มีจำนวนน้อย ในปัจจุบันนี้กลับกล้ายเป็นชนกลุ่มใหญ่เนื่องจากรัฐบาลมีนโยบายกีดกันชนที่ไม่ใช่ผิวขาวอย่างต่อเนื่อง คนผิดตัวที่เป็นเจ้าของประเทศกล้ายเป็นชนกลุ่มน้อย กรณีหลังนี้ปัจจัยที่เป็นตัวแปรที่สำคัญมีไม่ใช่แต่เรื่องสิ่งแวดล้อมด้านความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยีมีส่วนอย่างสำคัญที่ทำให้คนผิวขาวกล้ายเป็นชาติอสเตรเลียนในปัจจุบัน และทำให้คนพื้นเมืองเดิมกล้ายเป็นชนลัทธ (Aborigines) ครั้นพินิจดูทวีปอเมริกา ให้ในหลายประเทศที่เดียวเรากล่าวได้ยากว่าชนกลุ่มใหญ่ในประเทศเป็นเช่นไรแน่ เพราะชน กลุ่มใหญ่ในประเทศหั้งหอยในทวีปอเมริกาได้เป็นผลมาจากการประสมกลมกลืนแต่งงานกันระหว่างชาชีซึ่งเป็นผู้พิชิตชาวสเปนกับหอยชาวอินเดียนแดงผ่านต่างๆ ระยะเวลาห้าร้อยปีที่ได้ประสมกลมกลืนกันทำให้เกิดลูกผสมระหว่างชาวญี่ปุ่นและชาวอินเดียนแดงซึ่งไม่มีที่ไหนเหมือน จะเรียกว่าเป็นฝรั่งหรือเป็นอินเดียนแดงก็ออกไม่ได้ บางทีก็คล้ายนิโกรด้วยภายนอกครั้นที่สองประเทศต่างๆ ในทวีปอเมริกาได้ได้รับผู้ลี้ภัยการเมืองชาวเยอรมันและญี่ปุ่นอีกด้วยทำให้คอมหมោของประชากรของทวีปอเมริกาได้มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ถ้าจะถามว่าใครคือชนกลุ่มน้อยในประเทศเหล่านี้ คำตอบก็คงเป็นเช่นเดียวกับในทวีปอสเตรเลีย นั่นคือความด้อยความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยีทำให้ชาวอินเดียนแดงผ่านต่างๆ ที่รักษาเอกลักษณ์ของตนไม่ยอมประสมปนกันชาติอื่นต้องกล้ายเป็นชนกลุ่มน้อยในดินแดนที่เดิมเป็นของตนเอง และต้องพยายามรับเข้าป้าที่บ้านไปตามต้นแม่น้ำ ดินแดนป่าที่บ้านนั้นเต็มไปด้วยโรคภัยไข้เจ็บ ไม่เหมาะสมที่คนจะเข้าไปดำเนินชีพ คนอินเดียนแดงซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยอยู่แล้วก็ยังลดน้อยถอยจำนวนลงจนบางแห่งมีแนวโน้มว่าจะสูญพันธุ์ ทำให้นักภาษาศาสตร์เข่นสำนัก SIL (Summer Institute of Linguistics) ต้องเข้าไปจดบันทึกภาษา นิทานปรัมปรา ตลอดจนภูมิปัญญาชาวบ้านของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ไว้แล้วที่สำคัญก็คือได้นำศาสนาคริสต์นิยายโปรเตสแตนท์เข้าไปสอนกลุ่มน้อยอินเดียนแดงด้วย บรรดาอินเดียนแดงที่ได้รับศาสนาใหม่ ได้รับการศึกษา อาจอออกจากปามาอยู่ในเมืองทำอาชีพเหมือนคนส่วนใหญ่ของประเทศ พัฒนาเป็นชนกลุ่มน้อยไปในขณะนี้ แต่ก็มีคิดว่าในอนาคตถ้าหากความเกลียดชังกันระหว่างศาสนาคริสต์นิยายโรมันคาಥอลิกและโปรเตสแตนท์เกิดขึ้นอีกเมื่อเช่นที่เคยเกิดในทวีปญี่ปุ่น คนอินเดียนแดงที่นับถือโปรเตสแตนท์ก็อาจจะต้องมีปัญหากับคนกลุ่มใหญ่ของประเทศในทวีปอเมริกาได้ซึ่งนับถือศาสนาคริสต์นิยายโรมันคาಥอลิกกันทั้งนั้น

จากตัวอย่างที่ได้อภิปรายมาแล้วคงจะประมวลความได้ว่าเรื่องชนกลุ่มน้อยเป็นเรื่องที่ слับซับซ้อน เพราะมีปัจจัยที่ต้องพิจารณาเป็นจำนวนมาก และปัจจัยเหล่านี้ก็ไม่ได้มีความสำคัญเท่ากันในแต่ละกลุ่มชน ในแต่ละที่และในแต่ละกาลเวลา การศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยไม่มีสูตรสำเร็จตายตัวให้ผู้ศึกษาท่องเมื่อสูตรคูณว่า "เชือยบหนูเข้า เพราะฉะนั้นเชือเป็นชนกลุ่มน้อย" หรือ "เชือพูดภาษาไทยไม่ชัด เพราะฉะนั้นเชือเป็นชนกลุ่มน้อย" ฯลฯ การจะพิจารณาว่าชนกลุ่มใดควรจัดเข้าข่ายว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือไม่ จึงควรพิจารณาปัจจัยต่างๆ

หั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น ยังจะนำมาสูปเป็นข้อๆ เพื่อให้ดูง่าย 6 ข้อแรกเป็นปัจจัยที่กล่าวถึงไว้ในงานเรื่อง ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย (ลิชิต ชีรเวศิน 2521 : 2-5 ตั้งที่อ้างแล้ว) ส่วนปัจจัยข้อ 7-17 เป็นสิ่งที่ผู้วิจัยได้พบเมื่ออ่านงานที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยในการทำวิจัยครั้งนี้

1. ความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ (race)
2. ความแตกต่างในเรื่องเผ่าพันธุ์ (ethnicity)
3. ความแตกต่างในเรื่องศาสนา
4. ความแตกต่างในเรื่องภาษา
5. ความแตกต่างในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี
6. ความแตกต่างในเรื่องอุดมการณ์ทางการเมือง
7. ความแตกต่างในเรื่องจำนวน
8. ความแตกต่างในเรื่องการตั้งถิ่นฐาน
9. ความแตกต่างในเรื่องที่มาทางประวัติศาสตร์
10. ความแตกต่างในลักษณะการของการเข้ามาในประเทศไทย
11. ความแตกต่างในเรื่องการทำมาหากินเชิงชีพ
12. ความแตกต่างในเรื่องระดับความเจริญทางอารยธรรมและเทคโนโลยี
13. ความแตกต่างในเรื่องการศึกษา
14. ความแตกต่างในเรื่องโอกาส เช่นโอกาสเข้าสู่ตำแหน่งสูงในสังคม
15. ความแตกต่างในเรื่องการมองศูนย์กลางแห่งวัฒนธรรม ซึ่งบางครั้งชนกลุ่มน้อย อาจจะมองไปนอกประเทศ
16. บทบาทของผู้นำชนกลุ่มน้อย
17. ความสำนึกตานองของชนกลุ่มน้อยว่าตนเป็นชนกลุ่มน้อย

นักประวัติศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ และผู้ที่ได้ศึกษาอารยธรรมของชนกลุ่มต่างๆ ยอมรับหนักดีว่าปัจจัยทั้ง 17 ข้อนี้ไม่จำเป็นต้องให้ผลพร้อมกันทั้งหมด จึงจะเกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อย และเป็นการยากที่จะกล่าวว่าปัจจัยข้อใดสำคัญกว่าข้อใด ปัจจัยบางข้ออาจมีความสำคัญต่อกลุ่มนคนหนึ่งในสถานที่หนึ่ง และในเวลาหนึ่ง แต่เมื่อเวลาผ่านไปอาจให้ผลลดลงก็ได้ ตัวอย่างเช่นเรื่องมองชีวิตรายกันมาแล้วอย่างค่อนข้างยาว ปัจจัยหลักที่ทำให้คนไทยกับคนมองุฯ ในสมัยโบราณเข้ากันได้ดีก็คือเรื่องการมีศัตรูร่วมกัน ซึ่งเป็นเรื่องทางประวัติศาสตร์ ปัจจุบันนี้เรื่องนี้ลดความสำคัญลง ถ้าสมมุติว่าคนมองุฯ จำนวนหลายพันพากันยกเข้ามาในประเทศไทยในระยะนี้ก็คงจะเกิดปัญหารึ่งชนกลุ่มน้อย เพราะปัจจัยข้อ 6, 10, 11 คงจะมีความสำคัญแก่คนไทยในระยะนี้มากกว่าความคิดเรื่องมีศัตรูร่วมกันในอดีต ซึ่งขณะนี้ฝ่ายมองุฯ ยังคงถืออยู่ แต่ฝ่ายไทยเลิกสนใจเรื่องนี้แล้ว

ปัจจัยข้อ 1-6 มีความสำคัญอยู่ในตัวเองอย่างไม่จำเป็นต้องอธิบาย เพราะถ้าคนไม่แตกต่างกันในเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี และอุดมการณ์ทางการเมืองแล้ว นั่นก็ย่อมเป็น

คนกลุ่มเดียวกันอันไม่จำเป็นต้องแบ่งแยกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่และชนกลุ่มน้อย แต่ปัจจัยข้ออื่นก็มีความสำคัญเท่าเทียมกัน เช่นปัจจัยข้อ 8 ความแตกต่างในเรื่องการตั้งถิ่นฐานเมื่อมาระบุน้อย 11 ความแตกต่างในเรื่องการทำมาหากินซึ่งก็ทำให้เกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยช้าเข้าดังนี้ที่ทราบกันดีอยู่ คือปัญหาเรื่องการเพาเปาเอ่าที่ทำไว้บนภูเขา ทำให้ดินเลื่อนโกร姆อย่างรวดเร็ว เป็นการตัดไม้ทำลายป่าต้นແเนาลำธารอันเป็นการทำลายระบบน้ำฝน วิทยา และเกิดปัญหาเรื่องการปลูกพืชต้องห้ามคือผืน เป็นต้น ปัจจัยข้อ 15 เรื่องความแตกต่างในการมองคุณย์ กลางแห่งวัฒนธรรม มองผิดๆ แล้วไม่น่ามีปัญหาแต่เมื่อพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้วจะเห็นว่าเป็นเรื่องสำคัญ เพราะเรื่องนี้ไม่เป็นเพียงรสนิยมส่วนตนเท่านั้น แต่เป็นเรื่องของอุดมคติและการมองตนเองว่าเป็นชนกลุ่มใด เข้าช้างฝ่ายใด สมมุติว่ามีการแบ่งขันฟุตบอลล์นัดสำคัญระหว่างผู้เล่นตัวแทนประเทศไทยและผู้เล่นตัวแทนประเทศ ก. คำถามมีว่าผู้ซึ่งกลุ่มที่เป็นปัญหาจะประมือให้กำลังใจผู้เล่นฝ่ายไหน ถ้าให้กำลังใจผู้เล่นประเทศไทย ก. ก็ไม่ต้องวิจัยค้นหาต่อไปว่าประเทศไทยจะต้องมีปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยหรือไม่ เพราะเมื่อไม่มีการร่วมใจแล้ว การร่วมเป็นร่วมตายเป็นชนกลุ่มพากเดียวกันจะเกิดขึ้นได้อย่างไร

ดังที่กล่าวแล้วว่าปัจจัยที่อาจทำให้เกิดปัญหาเรื่องชนกลุ่มน้อยมีความสำคัญทุกปัจจัย การที่ปัจจัยใดจะมีความสำคัญมากหรือมีความสำคัญน้อยขึ้นอยู่กับกลุ่มนบุคคลนั้นๆ สถานที่และเวลา และปัจจัยที่ควรพิจารณาอาจไม่มีเพียง 17 ปัจจัยดังที่ผู้วิจัยค้นพบก็เป็นได้ การค้นคว้าวิจัยในอนาคตอาจพบปัจจัยอื่นๆ ที่อาจจะเกิดมีความสำคัญในยุคสมัยข้างหน้า เช่นถ้าสมมุติว่าในเวลาต่อไปมีการขุดคันพบสายแร่ทองคำที่กาญจนบุรี หรือถ้าสมมุติว่ามีการขุดคดคดภาระ ปัจจัยที่เข้ามาพัวพันกับเรื่องปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยก็อาจเพิ่มขึ้นอีก นักวิจัยเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในอนาคตคงไม่หมดลิ้มภาระกิจโดยง่าย เพราะการวิจัยเรื่องที่สำคัญและละเอียดอ่อนเช่นนี้ถ้าการทำโดยไม่ใช้วิจารณญาณให้ถ่องแท้ ผลร้ายอาจจะเกิดได้ทั้งกับชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่ ซึ่งนั่นก็หมายความว่าเกิดความเสียหายกับประเทศชาตินั้นเอง

อีกประการหนึ่งที่เป็นเรื่องสำคัญในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็คือ เรายังไม่ความมีรูปต้นแบบ (proto type) ไว้แล้วในใจก่อนที่จะได้ไปพบพากษา รูปต้นแบบคือการประมวลลักษณะต่างๆ ทั้งทางกายภาพและนิสัยใจคอตลอดจนระดับจริยธรรมของชนกลุ่มนั้นๆ ที่เราได้จากการค้นคว้าวิจัยเอกสาร หรือที่ได้ฟังจากคำบอกเล่าของบุคคลต่างๆ ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าเราไม่ควรค้นคว้าหาความรู้เท่าที่จะหาได้ไปก่อน แต่หมายความว่าตัวเราซึ่งเป็นนักวิจัย ทำงานด้วยวิธีการทำงานวิทยาศาสตร์ (scientific method) ควรทำใจให้หนักแน่นเป็นกลางๆ ไว เมื่อไปออกภาคสนามพบกับข้อมูลจริง จะได้สามารถเข้าใจเรื่องจริงที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าการที่เราขอบหัวเข้าข้อมูลที่เป็นอดีตและที่เราไม่ผ่านเข้าเอง ว่าชนกลุ่มนั้นๆ ความมีรูปต้นแบบอย่างไร เรื่องรูปต้นแบบนี้ถ้าเกี่ยวกับลักษณะทางกายภาพมักไม่เครื่องมีความสำคัญเท่าไร และมักไม่ใช่เรื่องที่เป็นปัญหา เช่นถ้าเกิดถึงชายเชื้อสายมลายุว่า มักนุ่งโสร่ง สามห่วงแขก หรือนึกถึงหญิงสาวผ่ากางหรี่ยงสะกอว่าสวมเสื้อกะโปรงติดกันเป็นทรงกระสอบลีข้าว รูปต้นแบบในทางกายภาพเช่นนี้ก็ตรงกับความเป็นจริง และไม่ก่อปัญหา แต่ถ้าเป็นรูปต้นแบบเกี่ยวกับนิสัยใจคอหรือเรื่องระดับของจริยธรรมแล้ว สิ่งนี้อาจก่อให้เราเกิดความรู้สึกที่เป็นอดีตก่อนที่จะเดินทางเข้าหมู่บ้านเลี้ยด้วยช้ำ เมื่อเกิดอดีตเลี้ยดแล้วจะไปทำวิจัยหรือไปช่วยแก้ปัญหาของชนกลุ่มน้อยได้อย่างไร คำพูดที่ว่าเฝ่านีสกปรก เฝานั้นสะอาด แต่โน้นมีเลือดเหลือไม่ได้ฯลฯ เป็นการพูดตามรูปต้นแบบที่คิดกันเอาเอง เพราะคนไทยทุกคนก็ไม่ได้สกปรก คนไทยทุกคนก็ไม่ได้สะอาด และคนไทยทุกคนก็ไม่ได้มีเลือดเหลือไม่ได้ เมื่อเป็นเช่นนี้แล้วชน

ลุ่มน้อยหมดทั้งกลุ่มจะพากันมีนิสัยไปในทางหนึ่งทางได้ไปทั้งหมดได้อ่าย่างไร มีกรณีของอาสาสมัครรับติภัพชาวอเมริกันที่มาปฏิบัติการในประเทศไทยในสมัยของประธานาธิบดีเคนเนดี้ คนผู้นี้ศึกษาเรื่องเกี่ยวกับไทยมากพอสมควร อ่านและเขียนภาษาไทยได้คล่อง อาสาสมัครผู้นี้มองคนไทยตามรูปต้นแบบที่เขาคิดเอาเองหลังจากการอ่านเรื่องคริสตัลชัย ว่าคนไทยทั้งหลายมีนิสัยอย่างคริสตัลชัย เขาให้เหตุผลที่มองเช่นนั้นว่า เพราะคนไทยมีแต่ไม่มีเสีย สามารถเอาตัวรอดจากมหาอำนาจนักล่าอาณานิคมทั้งอังกฤษและฝรั่งเศส แต่เมื่อยังไม่ต้องรับผิดชอบในการเข้าสู่สังคมโลกครั้งที่สองอยุ่ข้างญี่ปุ่นด้วย ถ้าเราไม่เห็นด้วยกับรูปต้นแบบที่อาสาสมัครชาวอเมริกันคนนั้นสร้างขึ้น เพราะยอมเป็นไปไม่ได้ที่คนไทยทั้งหลายจะพากันเป็นคริสตัลชัยไปทั้งชาติ เราไม่ควรคาดหวังแบบปลดปล่อย ลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ เพราะการทำเช่นนั้นไม่ก่อให้เกิดประโยชน์อะไรแก่ใครมีแต่จะทำให้เกิดความเข้าใจผิด ซึ่งจะนำมาสู่ความยุ่งยากนานาประการ

อันที่จริงผู้นั้นที่น่ายกย่องในเรื่องการศึกษาวิจัยและเก็บปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็มีอยู่อย่างเด่นชัด แต่ว่าเราทั้งหลายไม่ได้รับประโยชน์แต่มองลอดความสำคัญของพระองค์ท่านไป เนื่องจากพระองค์ท่านอยู่สูง เวลาที่เราพิจารณาปัญหาที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยเรามักจะมองความสนใจไปยังหน่วยราชการนั้น หน่วยราชการนี้ องค์กร NGO ทั้งหลาย แต่ลืมไปว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษในเรื่องนี้อย่างแท้จริง ทรงริเริ่มงานเรื่องนี้ด้วยความที่ทรงเห็นความสำคัญของปัญหาของผู้ใด และทรงรับเป็นพระราชภาระงานเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ อย่างครบวงจรับเป็นเวลามากกว่าสี่สิบปี จนถึงปัจจุบันนี้ก็ยังทรงดำเนินงานด้านนี้อยู่ เมื่อที่ทราบกันดีว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดความรู้และความจริง ได้โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระบรมวงศานุวงศ์ องคมนตรี ข้าราชการตลอดจนนักเรียนนักศึกษาที่ทรงมีพระราชนูปการช่วยกันศึกษาหาความรู้เรื่องชนกลุ่มน้อยและการเก็บปัญหาเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย นักเรียนของมูลนิธิอาสาแนมทิดลที่เรียนมาเรื่องน้ำและเรื่องดินก็ได้รับราชการสอนของพระราชนูปการตามที่ต่างๆ ที่เรียนมาเรื่องภาษาที่โปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้จัดทำพจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยแผ่นดินต่างๆ โดยที่พระราชนูปการทั้งพำนนท์และพระราชนูปการล้วนได้เป็นที่รู้จักกันแล้วในการศึกษาฯ ฯ พระราชนิยมันนั้นเมื่อทรงศึกษาเรื่องได้ก็ศึกษาลงลึกที่สุดถึงกันเป็นของเรื่องนั้น ถ้าเป็นเรื่องที่ต้องจำทำด้วยมือ ก็ทรงลงพระราชนัตถ์เอง ทรงทราบที่มาของเหตุผลของเรื่องต่างๆ ว่าอะไรเป็นอะไร เมื่อมีพระราชวินิจฉัยออกมารั้งได้จึงเป็นเรื่องที่มีเหตุผลและเป็นเรื่องที่สามารถนำไปแก้ปัญหาได้จริง จากการที่ฟังและอ่านพระราชดำรัสและจากการที่ได้ตามเสด็จฯ ฯ ฯ เห็นได้ชัดว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่เคยมีพระราชดำริเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในเรื่องของรูปต้นแบบ (proto type) ไว้ในเวลาที่เสด็จฯ ฯ ฯ ทรงเยี่ยมพากษา พระองค์ทอดพระเนตรหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้าน ล้ำบ้านแต่ละบ้านปัญหารึ่งพืชผลในแต่ละแห่ง และความทุกข์ของชนกลุ่มน้อยในแต่ละหมู่บ้านตามความเป็นจริงที่ปรากฏ ทรงรอบรู้ปัญหาเกี่ยวกับชน กลุ่มน้อยทั้งในระดับจุลภาคและระดับมหภาค ความอาพรหัยได้ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับปัญหารือของชนกลุ่มน้อยคงเป็นเครื่องปั้งชี้อย่างแจ้งๆ ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องที่มีความสำคัญระดับใด สมควรเป็นอย่างยิ่งที่บรรดาภักดิย์ ข้าราชการ หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนจะเรียนตามรอยพระยุคลบาทในการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย เพราะความรู้ที่แท้จริงถึงรากและแก่นของปัญหารึ่งจะสามารถส่องทางให้คิดวิธีแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้

อนึ่งสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ที่จะเข้าไปศึกษาวิจัยเรื่องของชนกลุ่มน้อยจะมี อันจะเป็นการโดยเสด็จตามรอยพระยุคลบาท นั้นคืออาจจะมีความเมตตา เพราะการเมตตาต่อ กันจะเป็นการชัดชัดแจ้งที่

ยังไม่ได้เกิดไม่ให้เกิดขึ้น และถ้ามีข้อขัดแย้งอยู่แล้วการมองและวินิจฉัยปัญหาด้วยความเมตตา ก็จะช่วยลดระดับของปัญหาไปได้มาก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้นไม่ว่าจะเสด็จพระราชดำเนินไปในสารทศไดเพื่อทรงแก้ปัญหาของชนกลุ่มใดก็ไม่เคยเลยที่พระองค์จะทรงสร้างปัญหาแม้แต่เล็กน้อย ทั้งนี้เพราะทรงมีพระราชหฤทัยที่เปี่ยมไปด้วยความเมตตา ไม่ทรงคิดແย่งแยก ไม่เคยทรงคำถึงเรื่องความสูงความต่ำหรือเรื่องชาติขั้น เมื่อเสด็จเยี่ยมหมู่บ้านของชาวเขาเฒ่ามัง ทรงดีมสุราที่เข้าสู่ถ้ำด้วยแก้วลีขุนคั้มมาถวายโดยไม่ทรงอิดอี้อัน ทรงพระเมตตามองเจตนาดีของผู้ถวายมากกว่าลิ่งของ แม้แต่เรื่องบางเรื่องซึ่งถ้าซ่างคิดแบบขุนนางไทยโบราณก็อาจเกิดเป็นเรื่องได้มาก แต่ด้วยความที่ทรงพระเมตตา ทรงพิจารณาแต่เรื่องเจตนาดีของบุคคล ปัญหาที่อาจจะเกิดก็ไม่เกิดขึ้น ดัง คราวที่นายพลลีผู้นำของชาวจีนยื่อเมื่อวานนະคอมมูนิสต์ก็ได้เอาก้อนดินก้อนใหญ่ใส่พานน้อมเกล้าน้อมกระหม่อมถวายแด่พระองค์ ทรงพระเมตตาเห็นเจตนาดีและความจงรักภักดีของนายพลลีและทรงรับดินก้อนนั้นโดยดุษณ์ไม่ทรงตีความทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่แบบขุนนางโบราณที่ซ่างคิดแสวงหาแต่ไม่เฉลียว ผู้อาจจะตั้งค่าถามว่า เอา ก้อนดินที่ขุดจากแผ่นดินไทยมาถวายพระมหาภัตตริย์ไทยทำไม? เมื่อ "เป็นประชารัฐไทยของไทยทุกส่วน" แล้ว จะเคยเป็นของคนอื่นได้อ่ายไร? ไม่ต้องนำมาถวายก็เป็นก้อนดินที่ขุดขึ้นมาจากราชอาณาจักรไทยอยู่แล้ว ด้วยความที่ทรงมีพระเมตตาอย่างใหญ่หลวงแก่ชนต่างชาติต่างภาษาที่ไม่คุ้นเคยกับธรรมเนียมไทย และด้วยความที่ทรงพระปรีชาญาณอย่างลึกซึ้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำเรื่องร้ายให้กลایเป็นเด็นป่าไม้ถวนครั้ง และทรงช่วยจัดปัดเปาปัญหาหั้งหลายที่น่าจะนานปลายให้กลایเป็นเรื่องที่เล็กน้อยและผลสุดท้ายกลัยเป็นสิ่งที่ไม่เป็นปัญหาเลย บทบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการและเอกชนที่ตามรอยพระยุคลบาทในการแก้ปัญหาร่องน้ำกลุ่มน้อยจึงเป็นเรื่องที่่นำมาศึกษาวิจัยอย่างลึกซึ้ง เพื่อที่จะได้ทราบแนวพระราชดำริ ขบวนการและวิธีการตลอดจนกรอบความคิดที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในสมัยประมาณสิบปีมานี้จนถึงปัจจุบัน สิ่งนี้เป็นสิ่งที่มีอยู่บ้างแล้ว แต่มักอยู่ในรูปของบทความในหนังสือพิมพ์และนิตยสารเป็นการกล่าวว่าใครทำอะไรไว้ให้ แต่ไม่มีบท วิเคราะห์โดยละเอียด บทความที่ผู้วจัยได้พบจนชนิดน่าสนใจเรียกได้ว่าเป็นสูตรสำเร็จ คือภาพถ่ายดอกฟันบานในไร่ผืนมีภูเขาเป็นฉากหลัง ภาพช้าๆ เต็มที่ในงานพิธีเช่นพิธีขึ้นปีใหม่ และมีการกล่าวถึงปัญหาต่างๆ ที่เกี่ยวกับสิ่งเดลล้อมทั้งดินและน้ำที่เกิดขึ้นจากการทำไร่เลื่อนลอยและการตัดไม้ทำลายป่า การปลูกผัน และปัญหาความมั่นคงของชาติ ถ้าจะมีบทวิเคราะห์บ้างก็มีเพียงผิวเผิน ไม่เพียงพอที่จะเป็นเชื้อให้คิดต่อไปได้

อันที่จริงเรื่องที่สำคัญอย่างเรื่องชนกลุ่มน้อยนี้ต้องการการพิจารณาจากหลายๆ ฝ่ายที่มีความชำนาญเฉพาะในแต่ละด้านของตน ปัญหานี้จะได้รับการพิจารณาจากทุกมุมมองอันจะเป็นผลให้แก้ไขปัญหาได้โดยไม่มีการกระทบกระเทือนผู้หนึ่งผู้ใดมาก ดังที่ได้กล่าวแล้วว่าปัญหาร่องน้ำกลุ่มน้อยเป็นปัญหาที่เกี่ยวแก่คน จึงเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ใช้ความคิดน้อยเกินไปก็ไม่ได้ ใช้ความคิดมากเกินไปก็ไม่ดี การคิดให้พอเหมาะสมอดีนี้เป็นเรื่องที่ยากที่สุด เพราะจะทำได้ก็ต่อเมื่อทราบสถานการณ์โดยถ่องแท้ และสามารถมองจากมุมมองหลายมุมมอง จึงจะเข้าถึงความสำคัญของปัญหาอย่างแท้จริง

0.3 ภาพรวมของการวิจัยที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

โครงการวิจัยเรื่อง “ประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย” เป็นโครงการวิจัยที่มีวัตถุประสงค์จะรวบรวมผลงานที่มีผู้เขียนเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเข้าไว้ในที่เดียวกัน

ผลงานเหล่านี้มีทั้งที่เป็นหนทางความประภูมิในหนังสือพิมพ์และวารสาร และที่ปรากฏในหนังสือรวมบทความ (anthology) หนังสือที่ก่อตัวเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยก็มีลำดับหลายเล่ม มีตั้งแต่หนังสือโบราณ เช่น พระราชนิพนธ์ฉบับพระราชพิธีบรมราชนิพนธ์ ฉบับเจ้าพระยาทิพากวงค์ และหนังสือ “ว่าด้วยภาษาต่างๆ ในสยามประเทศ” ซึ่งพระยาประชากิจกรจักร (แซ่บ บุนนาค) แต่งเมื่อราช พ.ศ. 2430 กว่าๆ และได้พิมพ์ใน พ.ศ. 2462 เป็นต้น หนังสือที่แต่งในสมัยใหม่และสมัยปัจจุบันก็มีเริ่มต้นด้วยงานของบุญช่วย ครีสวัลส์ ซึ่งเป็นผู้แทนราชภัฏรังหวัดเชียงรายและเขียนหนังสือชื่อ “๓๐ ชาติในเชียงราย” ซึ่งบรรจุเรื่องของชนชาติต่างๆ มากกว่า ๓๐ เผ่า ได้รับชมเชยจากหนังสือพิมพ์ในสมัย พ.ศ. ที่พิมพ์นั้น (พ.ศ. 2493) หลายฉบับว่า “เป็นหนังสือสารคดีที่สมบูรณ์หาอ่านได้ยากยิ่ง ผู้เขียนบรรยายไว้ทุกอย่าง เป็นหนังสือหมายเลขอื่นในตลาด” “๓๐ ชาติในเชียงราย” จึงนับว่าเป็นหนังสือสารคดีที่ข่ายดีแพรวทลายมากในตลาดหนังสือสมัยนั้น สาเหตุที่ข่ายดีนั้นนอกจากผู้แต่งจะเขียนหนังสือได้น่าอ่านแล้ว ก็อาจจะเป็น เพราะในระยะทศวรรษหลังสองครามโลกครั้งที่สองคือใน พ.ศ. 2493 (ค.ศ. 1950) ยังไม่มีหนังสือให้อ่านเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อย จะมีอยู่บ้างก็เฉพาะแต่งานของนักวิชาการชาวต่างประเทศซึ่งส่วนมากเขียนเป็นภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศส และเยอรมันก็มีบ้าง ส่วนมากตีพิมพ์ในวารสารของสยาม สมาคมและวารสารวิชาการในต่างประเทศ เช่นวารสาร *Anthropos* ในประเทศไทยและวารสาร *Bulletin de l' Ecole FranÇaise d' Extrême-Orient* ในประเทศไทย ฝรั่งเศส วารสาร *Journal of the American Oriental Society* ในประเทศไทยและวิชาการ เป็นต้น วารสารเหล่านี้ทั้งหมดได้ยก (ต้องบอกรับโดยตรงจากต่างประเทศ) มีราคาแพง และเขียนด้วยภาษาต่างประเทศ เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน ญี่ปุ่น รัสเซีย ฯลฯ จึงไม่เป็นที่แพรวทลาย มีอ่านเฉพาะในวงที่เจ้าของห้องเรียนที่มีความรู้เช่น วังของกรมหมื่นพุฒิยาภรณ์ราชานุญาดา (พระองค์เจ้าธานินทร์) ซึ่งทรงเป็นนายกของสยามสมาคมหลายสมัย และตามบ้านของคุณพ่อผู้รักความรู้เช่น คุณไกรคุณ นิมมานเหมินทร์ เป็นต้น

งานของนักวิชาการไทยในระยะทศวรรษที่ห้าสิบ (ค.ศ. 1950-1960) มีอยู่น้อย นักวิชาการซึ่งต่อมาจะเป็นนักวิชาการคนสำคัญในหลายสาขาวิชา เช่น รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ มนุษยวิทยา ชาติพันธุวิทยา ภาษาศาสตร์ ฯลฯ ยังไม่สำเร็จการศึกษา และยังไม่ได้เขียนวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยในยุคแรกๆ ระยะนี้และต่อมาถึงทศวรรษที่หกสิบเป็นระยะเวลาที่นักวิชาการคนสำคัญของประเทศไทยต่างๆ กำลังค้นคว้าวิจัยเพื่อสร้างทฤษฎีอันเป็นเครื่องส่องทางให้การค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีกรอบความคิดและคำอธิบายที่ชัดเจน ตัวอย่างเช่น ในประเทศไทย ศาสตราจารย์ Georges Condominas (ค.ศ. 1921-ปัจจุบัน) ได้กำหนดแนวความคิดเรื่อง “ระยะทางทางสังคม” (L' espace social) อันเป็นแนวความคิดที่สำคัญมากในวิชามนุษยวิทยา ต่อมาแนวความคิดนี้ได้รับพิมพ์เป็นเล่ม (Condominas 1980) ศาสตราจารย์ André G. Haudricourt (ค.ศ. 1911-1997) ได้เสนอคำอธิบายเรื่องการแตกตัวของเลี้ยงวรรณยุกต์เป็นทวิภาคและไตรภาค (Haudricourt 1960) ซึ่งแนวความคิดนี้ในปัจจุบันถือเป็นแนวความคิดมาตรฐานสากลที่สำคัญมากในภาระการสอน เกิดเลี้ยงวรรณยุกต์ในเชิงอนาคตศาสตร์ที่มีชื่อเสียงคนอื่นๆ ได้นำไปสอนต่อ (เช่น Matisoff 1973,

Placzek 1985 etc.) ในประเทศไทย ศาสตราจารย์ Eugenie J.A. Henderson (ค.ศ. 1914-19) ได้เสนอเรื่อง “ลักษณะน้ำเสียง (registers)” ในภาษาตระกูลมอญ-เขมร (Henderson 1952) ซึ่งสามารถใช้อธิบายเรื่องเสียงสาระในภาษาตระกูลมอญ-เขมร (อօស्ट्रოເອເຊີຍຕິກ) ในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี ดังนี้เป็นต้น บรรดาศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงเหล่านี้ต่อมาได้เป็นผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ของนักวิชาการชาวไทย และนักวิชาการชาวไทย ได้นำทฤษฎีและการอปความคิดของศาสตราจารย์ผู้มีชื่อเสียงเหล่านี้มาศึกษาวิจัยเรื่องภาษาลุ่มน้อยในประเทศไทยในระยะต่อมา

ผลงานเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีจำนวนไม่น้อยเป็นผลงานของหมoSอนศาสตร์ (missionaries) ทั้งคาಥอลิกและโปรเตสแตนท์ ผลงานเหล่านี้ถ้าเขียนเป็นบทความและแจกกันเฉพาะในหมู่ชาวคริสตจักรก็ไม่แพร่หลายและไม่สามารถประเมินได้ว่ามีเท่าไร ถ้าต้องการความรู้ในเรื่องนี้จริงๆ ก็คงทำได้โดยเจาะลึกมาก การวิจัยเฉพาะตามห้องสมุดไปสักต่างๆ และที่มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญและมหาวิทยาลัยพายัพ และสังฆภัณฑ์ทางหลวงและสถานศูนย์ที่สนใจเรื่องนี้ ผลงานที่ดีเป็นจำนวนมากเป็นผลงานของบุคคลภารกุลนี้ ที่มีชื่อเสียงรู้จักกันแพร่หลายที่สุดได้แก่ผลงานเรื่อง "The hill tribes of northern Thailand" ของ O. Gordon Young (1962) ซึ่งกล่าวถึงสถานที่อยู่ ชนบธรรมเนียมและจำนวนของชนกลุ่มน้อยผ่านต่างๆ ในสมัยที่จัดพิมพ์ได้แก่ ผ้ามัง เย้า อีก้อ ลีซอ จีนซอ มูเซอ ลัวะ(หนังสือนี้เรียกว่าถิน) ชุม ละว้า และผีทองเหลือง หนังสือเล่มนี้แพร่หลายมาก ได้ตีพิมพ์หลายครั้งและแม้จนบัดนี้ก็มีผู้อ้างถึงหนังสือเล่มนี้อยู่ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า O. Gordon Young ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นผู้มีความรู้เพริ่งได้คุยกับคนกลุ่มน้อยอย่างแท้จริง เพราะ O. Gordon Young เกิดมาในหมู่บ้านชาวเขา บิดาของเขามีเป็นหมoSอนศาสตร์ที่ทำงานในภาคเหนือของประเทศไทยลับปี ตัวเขานับเป็นมิชชันนารีชาวคนที่สองที่ทำงานสอนศาสตร์แก่ชาวเขา สำนักที่พิมพ์หนังสือนี้คือสยามสมาคม (The Siam Society) ก็เป็นสมาคมวิชาการที่ไม่หวังผลกำไร มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในหมู่ชาวต่างประเทศมาตั้งแต่ ค.ศ. 1901 หนังสือที่สยามสมาคมเป็นผู้พิมพ์ก็เหมือนได้รับคำรับรองว่าเชื่อถือได้แน่ ประการที่สามที่ทำให้หนังสือนี้เป็นที่รู้จักกันเด็กก็เป็นเพราะว่าในระยะ ค.ศ. 1962 ที่หนังสือนี้ได้ออกมาสู่ตลาดนั้นไม่มีหนังสือเล่มอื่นเป็นคู่แข่งขัน หนังสืออื่นที่ออกมาก่อนหน้านั้นเป็นหนังสือที่เฉพาะทางจนเกินไป เช่นกล่าวถึงเฉพาะกลุ่มนชน กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเพียงกลุ่มเดียวหรือสองกลุ่ม หรือเขียนเป็นภาษาอื่นที่ไม่ใช้อังกฤษ ทำให้มีผู้อ่านได้เป็นจำนวนน้อยเท่านั้นเรื่อง "Akha und Meau : Problem der angewandten voelkerkunde in Hinterindien" ของ Hugo Adof Bernatzik (1947) และบทความเกี่ยวกับเรื่องลัษว้าของหม่ออมเจ้าสนิทประยูรศักดิ์ รังสิต (Sanidh Rangsit 1942-5) ที่เขียนเป็นภาษาเยอร์มันเป็นต้น

เมื่อพิจารณาโดยรวมแล้วจะเห็นได้ว่าผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ ไม่ว่าจะเป็นผลงานของบาทหลวงคาทอลิกหรือผลงานของสาขาวุฒิโปรเตสแตนท์มีความน่าเชื่อถือได้มากกว่าผลงานของพ่อค้าหรือของนักปักครองที่เดินทางผ่านเข้าไปในหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อย เพราะบุคคลเหล่านี้เดินทางผ่านมาแล้วก็ผ่านไป โดยมากไม่ลงหลักปักฐานอยู่ในหมู่บ้านของชนกลุ่มน้อย แต่บาทหลวงและสาขาวุฒิท่านต่างๆนั้นมีความสนใจในชนกลุ่มน้อยอย่างแท้จริง ได้ศึกษาขัณธรรมเนียมประเพณี ภาษา และศาสนาของชนกลุ่มน้อยอย่างละเอียดเพื่อประโยชน์ในการสอนศาสนาคริสต์แก่พวากษา การสอนศาสนาจะกระทำไม่ได้ผลถ้าผู้สอนไม่รู้จักผู้ที่ตนสอนอย่างแท้จริง ดังนั้นข้อเรียนของบาทหลวงและสาขาวุฒิต่างๆ ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยจึงน่าเชื่อถือได้มากในข้อที่มักให้ข้อ

มูลดิบที่แท้จริง แต่ส่วนบทวิเคราะห์หรือกรอบความคิดทางทฤษฎีนั้นอาจจะดีหรือด้อยก็แล้วแต่ว่าผู้เขียนแต่ละคน มีความเอาใจใส่ในเนื้อหาสาระทางวิชาการเพียงไร และเป็นผู้ที่มี/ไม่มีอคติต่อชนกลุ่มน้อยที่ตนศึกษาเพียงไรด้วย

ที่แล้วมาผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยมักออกมากในสองลักษณะ อย่างแรกมักเป็นรายงานการเดินทาง อธิบายข้อมูลทางขั้นบธรรมนี่มีประเพณีพร้อมทั้งถินที่อยู่และจำนวนของชนกลุ่มน้อยในสถานที่หนึ่งๆ ผลงานเช่นนี้มีอยู่มาก ในประเทศไทยเช่นงานที่เขียนก่อนผู้อื่นและเพร่หลายให้มีชั้นนานรีสมัยต่อมาถือเป็นตัวอย่างคือผลงานเรื่อง "Among the tribes in Southwest China" ของสาธุคุณ Samuel R. Clarke (1911) หลังจากที่ Clarke เสนอผลงานเพียง 12 ปี สาธุคุณ William Clifton Dodd ก็ได้เสนอผลงานเรื่อง "The Tai Race - The Elder Brother of the Chinese" ในค.ศ. 1923 แล้วหลวงนิพพย์นิติ สรรค์ได้ตัดตอนแปลลงพิมพ์ในวารสารวิทยาจารย์ ในพ.ศ. 2482 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจึงได้รวบรวมพิมพ์เป็นเล่มชื่น ต่อมาได้ตีพิมพ์อีกหลายครั้งเป็นที่นิยมชมที่นอย่างยิ่งในบรรดาผู้เชี่ยวชาญที่นิยมไทยในสมัยรัฐบาลนายราษฎร์ กraryวิเชียรเป็นนายกรัฐมนตรีได้พิมพ์เจกไปในหน่วยราชการและสถานศึกษาต่างๆ เสน่ห์ของหนังสือเล่มนี้อยู่ที่ภูมิหลังของผู้แต่ง และเนื้อหาสาระเกี่ยวกับคนไทย สาธุคุณดอดด์ได้เข้ามาทำหน้าที่เผยแพร่ศาสนาคริสต์อยู่ในประเทศไทยที่จังหวัดเชียงรายเป็นเวลาถึง 33 ปี ในระหว่างนั้นก็ได้เดินทางไปยังภาคต่างๆ ของประเทศไทยเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ จึงเป็นผู้ที่รู้จักคนไทยและภาษาไทยดี โดยเฉพาะภาษาไทยในภาคเหนือนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นภาษาที่สองของท่าน ท่านเป็นผู้ที่รักคนไทยและประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง ดูเช่นหนังสือของท่านก็เห็นได้ว่าท่านมองคนไทยในลักษณะใด หนังสือของสาธุคุณดอดด์ไม่ได้เขียนเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยโดยตรง เพราะท่านมีความมุ่งหวังที่จะบรรยายเรื่องคนไทยกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในมณฑลยุนนาน กวางสี และไกวเจา และที่อยู่ในประเทศไทยเช่นเดียวกัน แต่เราไม่อาจละเอียดหนังสือเล่มนี้ของท่านได้ เพราะได้ให้ข้อมูลหลายอย่างเกี่ยวกับชาวไทซึ่งบัดนี้เป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่นไทยคำ ไทยฉาน และให้ข้อมูลเกี่ยวกับชาวเชာในประเทศไทยซึ่งในปัจจุบันนี้เดินทางเข้ามาเป็นชน กลุ่มน้อยในประเทศไทย เช่นพากมัง พากลีซอ ซึ่งในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2461 สาธุคุณดอดด์ได้พบที่จังหวัดยุนนานฟู และได้ให้พากลีซอ 108 คนกำลังทำพิธีเข้ารีตศาสนาคริสต์ในโรงสวัสดิภาพลีซอคริสต์เหล่านี้ต่อมาก็ไม่น้อยที่เดินทางเข้ามาอยู่ในประเทศไทย

ผลงานของนักบวชในศาสนาคริสต์ที่เกี่ยวข้องกับชนกลุ่มน้อยอย่างที่สองเป็นเรื่องเกี่ยวกับภาษาพจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่างๆ ที่นั่นในระยะแรกเป็นผลงานของมีชั้นนานรีเป็นส่วนมาก อย่าลืมแต่พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยเลย แม้แต่พจนานุกรมภาษาไทยกรุงเทพเล่มแรกก็เป็นผลงานของบาทหลวงนิกายเจзуอิตซึ่งได้รวบรวมทำพจนานุกรมลีกาญาคือ ภาษาไทย-ละติน-ฝรั่งเศส และอังกฤษ (Jean Baptiste Pallegoix : ค.ศ. 1854, 897 หน้า) พจนานุกรมภาษาของชนกลุ่มน้อยที่เดินทางเข้ามายังประเทศไทย เช่นภาษามังนีบากหล่วงภาษาบากหล่วงคาಥอลิกเป็นผู้ร่วบรวม เช่นพจนานุกรมภาษา Hmong-Français โดยบาทหลวง Bertralais-Charrer (ค.ศ. 1964) ซึ่งเป็นการรวบรวมคำภาษามังนีที่พูดในประเทศไทย แต่เราจะละเอียดพจนานุกรมเล่มนี้ไม่ได้ เพราะชาวมังนีที่อยู่ในประเทศไทยใช้ระบบการเขียนตามพจนานุกรมเล่มนี้ และคำศัพท์ก็เหมือนกับในพจนานุกรมเล่มนี้เป็นส่วนมาก เราคงจะละเอียดไม่ถูกถ้าวิ่งบาทหลวงชาวฝรั่งเศสอีกคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ร่วบรวมคำในภาษาของชนกลุ่มน้อยทำพจนานุกรมเล่มได้ นาทหลวงผู้นี้เป็นที่รู้จักดีในวงนักวิชาการต่างประเทศ แต่ในประเทศไทยแบบไม่มีผู้พูดถึงเลย ท่านผู้นี้คือบาทหลวง François M. Savina ซึ่งได้ทำพจนานุกรมภาษาไทย-

เวียดนาม-ฝรั่งเศส ตั้งแต่ ค.ศ. 1910 พจนานุกรมภาษาแม้ง-ฝรั่งเศส (ค.ศ. 1916) พจนานุกรมนิรูปติศาสตร์ ภาษาฝรั่งเศส-ไทย-จีน (ค.ศ. 1924) พจนานุกรมภาษาฝรั่งเศส-เย้า (ค.ศ. 1926) ฯลฯ ภาษาของชนกลุ่มน้อยเหล่านี้แม้จะอยู่ในประเทศไทยเดิมด้วยด้วยความและทางตอนใต้ของประเทศไทย แต่เรารู้ไม่อาจจะเลยได้ เพราะเป็นภาษาของชนกลุ่มน้อยที่เกี่ยวพันกับภาษาของชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย

ในระยะหลังสุดความโลกครั้งที่สองบรรดาสาขาวิชานิรูปติศาสตร์มีบทบาทในการศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยมากกว่าบทหลวงภาษาอักษร และบรรดานักวิชาการชาวไทยและชาวต่างประเทศก็ได้ศึกษาเรื่องชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย ในชั้นต้นผลงานของบุคคลเหล่านี้อยู่ในรูปของวิทยานิพนธ์ทั้งวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาโทบัณฑิต และดุษฎีบัณฑิต เมื่อได้รับปริญญาแล้วบางคนก็ได้ศึกษาต่อไม่เลิก ทำให้ได้ผลงานตื้นใหญ่และสำคัญไว้สำหรับอ้างอิงต่อไป ส่วนใหญ่นักวิชาการกลุ่มนี้เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัยต่างๆ ที่ทำงานตามกระทรวงที่มีบังคับ เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ฯลฯ มีนักวิจัยชาวต่างประเทศบางคนตั้งบริษัทเป็นอิสระรับทำงานวิจัยและให้คำปรึกษาเรื่องเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยที่ทำงานกับองค์กรในองค์ การสหประชาชาติและทำงานกับบริษัทเอกชนก็มีบังคับ

ส่วนมากนักวิจัยที่ได้ทำงานเกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยโดยตรงเป็นเวลาที่ยาวนานไม่ต้องเปลี่ยนไปทำอาชีพอื่นมากจะอยู่ในเวลาของ 3 สาขาวิชา คือ

ก) วิชาปรัชญาและศาสนาและเทววิทยา ผู้ที่ทำงานด้านนี้ก็คือบทหลวงและสาขาวิชานิรูปสังไปประจำเฝ้าชนกลุ่มน้อยเฝ้าได้เฝ้าหนึ่ง บางครั้งอาจทำหน้าที่อยู่ตลอดชีวิต ในปัจจุบันนี้มีกรณีตัวอย่างที่ชนกลุ่มน้อยเฝ้าหนึ่งเองได้รับการศึกษาและbatchเป็นบทหลวงและสาขาวิชานิรูปสังไปประจำเฝ้าหนึ่งเอง เช่นขณะนี้มีสาขาวิชากะหรี่ยงมากหลายต่อหลายคน ในการนี้เช่นเดียวก็ได้ว่าบุคคลเหล่านี้มีความรู้เกี่ยวกับเฝ้าชนของตนของมาก และบางท่านอาจมีความสามารถในการถ่ายทอดให้ผู้อื่นรับทราบทั้งด้วยภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

ข) วิชาภาษาศาสตร์ ผู้ที่ทำงานด้านนี้คือผู้ที่ทำวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับภาษาใดภาษาหนึ่งในเอเชียอาคเนย์ ด้วยเหตุที่สถานการณ์ในประเทศไทยต่างๆ ไม่ใครเอื้ออำนวยต่อการออกภาคสนามทำวิจัยในระหว่าง 1960 และเมื่อปัจจุบัน นักศึกษาปริญญาเอกในสหรัฐอเมริกา สาธารณนาจักรออสเตรเลีย และฝรั่งเศสจึงนิยมมาทำวิทยานิพนธ์ในประเทศไทย เพราะค่อนข้างสะดวกในการขออนุญาตและความปลอดภัยมาก มีสูง วิทยานิพนธ์เล่มดีๆ ที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยมีไม่น้อยที่เป็นผลงานของนักวิจัยกลุ่มนี้ ซึ่งจะเห็นได้จากบรรณานิทก์นของขึ้นงานที่เกี่ยวกับชนกลุ่มน้อยแต่ละกลุ่ม ผลงานของนักวิจัยไทยมีมากเพรีดีปี ค.ศ. 1970 และโดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา มีการสอนระเบียบวิธีวิจัยภาคสนามในหลักสูตรปริญญาภาษาศาสตร์มหาบัณฑิตในมหาวิทยาลัยหลายแห่ง ทำให้มีนักศึกษาไทยเขียนวิทยานิพนธ์เรื่องภาษาของชนกลุ่มน้อยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในประเทศไทยหลายต่อหลายเล่ม ที่เกี่ยวกับระบบเลียงมีมากที่สุด ระบบไวยากรณ์ก็มีบังคับ นอกนั้นเป็นเรื่องอื่นๆ เช่นภาษาศาสตร์เชิงสังคมและภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น ฯลฯ ผู้ที่จบปริญญาดุษฎีบัณฑิตทางภาษาศาสตร์ทั้งชาติต่างประเทศและชาวไทยส่วนมากกว่า 90% เป็นอาจารย์ในมหาวิทยาลัย บางคนมีโอกาสทำงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง งานของบุคคลเหล่านี้ใช้เป็นที่อ้างอิงนับว่าเป็นเอกสารที่สำคัญที่สุด ระบบไวยากรณ์ก็มีบังคับ นอกนั้นเป็นเรื่องอื่นๆ เช่นภาษาศาสตร์เชิงสังคมและภูมิศาสตร์ภาษาถิ่น ฯลฯ ผู้ที่จบปริญญาดุษฎีบัณฑิตทางภาษาศาสตร์ทั้งชาติต่างๆ ในสหรัฐอเมริกาให้ทุนนักศึกษาไทยที่มีผลการเรียนดีเด่นไปศึกษาต่อต่างประเทศในระยะเวลาดัง